

J. Akuraters

Priecīgais saimnieks

Komedija 4 cēlienos

1 9 2 9

J. Rozes apgādībā, Rīgā, Krišjāņa Barona ielā № 5

Personas.

Pēters Grotāns — Mežāru saimnieks.

Anete — viņa sieva.

Marianna — viņu audžu meita.

Velta — jauna kalpone.

Vītoliene — veca sieva.

Jānis Krauklis — puisis Mežārēs.

Valdis Medēns — zemkopības students, korporēlis.

Tauriņš — viņa draugs, students.

Birze — ministrs.

Jērums — kalpotājs ministrijā.

Lielauss — saimnieks, Grotāna radnieks.

Studenti, lauku ļaudis, ierēdņi, apkalpotāji, sievas.

PIRMAIS CĒLIENS

Saimnieka lielā dzīvojamā istaba uz laukiem Zemgalē. Labi iekārtota. Durvis vidū uz āru, pa labi un kreisi uz citām istabām. Liels bufetes skapis; galds, vecs dīvāns. Stūri liela gulta ar aizvelkamo aizkaru; aizkars atvilktis; redzama skaisti rakstīta sega un lieli spilveni. Otrā stūri plaukts ar avizēm un grāmatām.

I. SKATS.

A n e t e, M a r i a n n a.

(A n e t e — *paveca lauksaimniece, apaļīga, kustīga, neatlaidīga, drusku iesirmi mati, gludi sasukāti; glītas saimniecības drēbes. Pavēlniecīga. Marianna — jauna, skaista, slaika, redzams kaut kas no pilsētas garšas, bet neuzkrītoši. Gaišmate, vieglu gaitu, sapņojoši-romantiskā noskaņojumā, kustībās inteliģence un samērs; reizām stipri kapriza. A n e t e sēd un šuj kreklu, M a r i a n n a pie galda mēģina kaut ko rakstīt, bet saplēš un domā).*

M a r i a n n a: Krustmāt... Vai tu zini, kur krusttēvs tagad dzīvo?..

A n e t e: Ko tur var zināt. Nu, ar jautriem draugiem droši vien. Varbūt ar to pašu Kurmi. Viņam jau kad tik dziesmas un kāda glāze alus, tad jau pasaule aizmirstas.

M a r i a n n a: Kad tik viņš to Kurmi atkal neatved mājās. Kurmis tak laikam nopietni domā, ka es... Kāds muļķis! (*strauji*): Ja viņš te vēl nāks un sāks tādas lietas runāt — es aizbēgšu. Nudien! Es to nevaru izturēt. Lopu kupcis tāds...

A n e t e: Nebaidies, meitiņ. Vai nu tur kāda sajēga. Tas Kurmis un tu. Tas jau tik plats, tik garš. Nē, nē, to es nepielaidīšu.

M a r i a n n a: Bet krusttēvs viņdien' man teica, lai es neesot tik spītīga. Kurmim esot laba sirds, un tā kā

tas arī liels dziedātājs, tad viņam droši būšot jānāk uz Mežārēm par saimnieku. Bez dziedāšanas mājas nevarot pastāvēt... Bet kā viņš man riebjas!

A n e t e: Ak, krusttēvs būs tikai jokojis.

M a r i a n n a: Laikam nē. Viņš teica, kaut ko par testamentu. Tas esot rakstīts tikai paklausīgiem audžu bērniem, bet nevis spītīgiem kā man. Bet es to nedomāju. Ak, krustmāt, kad tu zinātu... Krustmāt, laid mani uz Rīgu.

A n e t e: Ko tad tu tā pēkšņi? Vai kāda vajadzība?

M a r i a n n a (*skumji*): Jā. Bet ko tas viss līdz... Ak, ko lai es daru! (*Grib raudāt*).

A n e t e (*noliek darbu, pieiet viņai*): Nu, nu, meitiņ. Nu kādēļ tu tāda kā savārgusi, tāda kā slima.

M a r i a n n a (*pieglaužas*): Krustmāt... Tu jau zini... Es gribu viņu satikt...

A n e t e: Ak tā... Saprotu, saprotu. Nu, nebēdājies. Gan mēs to nokārtosim. Es jau varu arī locīt krusttēvu. Parunāsim tūlīt, tiklīdz nāks mājās. Bet nu esi priecīgāka. Neskumsti. Kamēr es spēšu, es tev neļaušu pāri darīt.

M a r i a n n a: Bet, vai es varēšu braukt?... Uz pāris dienām tikai. Man ļoti svarīgs, kas... Reiz ir jāizšķiras.

A n e t e: Nu padomāsim. Ja citādi nevarēs — brauksim abas. Bet varbūt ar to Kurmi viņš būs tikai jokojis. Viņš bieži jokojas, sevišķi, kad jautrā prātā. Nu, esi nu mierīga (*apglāsta*). Ej savā istabā, apmierinies. Varbūt citnedēļ' aizbrauksim. Ir jau man ar dažādas vajadzības. Nebēdājies — būs labi (*pavada viņu līdz durvīm, atgriežas, nopūšas, nogroza galvu, grib atkal strādāt*).

II. SKATS.

A n e t e, V i t o l i e n e.

V i t o l i e n e (*ar sietiņu rokās; mēļīga, lišķīga*): Nu, miļā saimniec, vai tad pats vēl nav mājās? Nu jau kā svētdien brauca.

A nete (*vēsi*): Nav vis. Vai kāda vajadzība?

Vītoliene: Ak, ko nu vajadzība. Nezinam, vai tos linus savākt, vai vēl atstāt, lai balinās kādu dienu. Šodien tāds sausāks laiks.

A nete: Nu, lai tad zina lielais Jānis. Tas jau saimnieka rokas puisis. Prasiet tik viņam.

Vītoliene: Ak nu rokas puisis! Gaida tik vai kādu lāsīti neatvedīs... Ak, tad nu jau trešā diena, kā nav mājās? Laikam tālāk, kur aizbraucis. Nu nekas, nekas. Saimnieks jau nav nekāds dzērājs. Tik jau kā tā dziedāšana un jautrais prāts. Kur nu mēs vēl tik mīlīgu cilvēku ņemtu... Bet (*noslēpumaini*) mīļā saimniec, vai tad tiesa, ka runā... par to lielo parādu. Kaiņos dzirdēju — nu esot šoruden jāsamaksā bankās. Zēl, ka mūsu saimniekam tāda liksta.

A nete: Ak, tad dzirdēji gan? Nu paprasi saimniekam pašam.

Vītoliene (*turpina*): Bet tad jau nu tas arī būs tiesa, ka glābējs arī esot atrasts. Runā, ka tas Kurmis nākšot, tā kā par iegātni uz Mežārēm. Būtu jau labs cilvēks. Bet ar dziedāšanu gan tā neiet, kā mūsējam.

A nete: Ko! Labs cilvēks. Tā?

Vītoliene (*mētā ar rokām noraidoši*): Ak nē, jau nē, saimniec! Tāds plencis. Tikai bagāts gan... (*apķeras*). Ak, tad nezini, kad būs mājās saimnieks. Man nu gan vajadzētu vasaras algu dabūt. Kad nāks mājās, tad palūgsim. Visam vajaga... Nāk jau rudenis. (*Ārā tālumā dzirdama dziedāšana, kas tuvinās. „Tā es teicu, tā notika dažam kroga dzērājam*). Vī die! Nūdien, saimnieks! Nu jau brauc mājā!.. Jā, kā tad (*skatas pa logu*). Brauc gan.

A nete: Nu jau nāk gan. Ej nu tik pretī, varbūt, ka dabūsi kādu grasi.

Vītoliene: Vai, — nu palīdziet priekš manis arī, palīdziet. —

(*Iziet steidzīgi, A nete saņem savu darbu un arī iziet, palūkojusies pa logu uz pagalmu*).

III. SKATS.

Grotāns (*ienāk jautrā, pacilātā gara stāvoklī, iedzēries, bet mazliet. Mugurā mētelis vaļā; rokā pātaga, galvā laucinieku cepure. Viņš vidēja auguma, ne pārāk smags, krietns, ne visai resns. Latviska, iesirma pusapaļa bārzda, mati uz deniņiem drusku sirmi. Arvien kustīgs, smaidīgs. Apdomīgs; nekad nav ar nodomu ļaunprātīgs. Bezbēdīgs, sirsnīgs. Reizām stūrgalvīgs. Tiklīdz jautrā gara stāvoklī — dzied tautas dziesmas*).

Lā, lā, lā. Tā, tā, ta... (*dzied*):

Es piedzēris kā vilciņis,
Iekrīt lazdu krūmiņā,
Jaunas meitas izvilkušas
Aveniņu domādamas.

(*Apskatas istabā*): Tā, tā... Neviens negaida. Nu, tas kaut ko nozīmē. Tas nozīmē, ka Grotānam būs atkal cīņa ar pūķi... Jā, jā... Cīņā tu iegūsi savas tiesības. Kā saka pravietis. Tad nu sāksim ar atklātu sirdi. (*Sauc*): Labdien! Ehē! Labdien, Mežārēs! Anete! Anete! Nāc nu! Tas upurā jērs gaida (*domā*). Varbūt krustmeita? Meitiņ, Marianna! Ehē!.. Marianna! (*apstājas*). Nu, labi ar', ka nav neviena. Tas uzbrukums man tā kā tā, gaŗām nepaies! (*Sauc*): Ehē! Jān'! Jān'! Jān'!

IV. SKATS.

Grotāns, Krauklis.

Krauklis (*ienāk, nesdams nelielu Grotāna ceļasomu*): Jā, saimniek! Es esmu gatavs! Nebīstaties! Te ir jūsu soma.

Grotāns: Labi, Jān'! Labi, ka tu esi te. Vai zini, — turies man tuvumā. Tā cīņa man vēl priekšā ar tiem... sieviešiem. Turēsimies kā brāļi (izvelk pudeli no somas un uzliek svarīgi uz galda).

Krauklis: Jūs jau mani pazīstiet, saimniek. Esmu gatavs! (*Apskata pudeli*): Jā... Hm... Laba lieta...

Grotāns: Nojūdz zirgu un labi iebaro. Tas taisnais gādā par sava lopa dzīvību — bībelē ir teikts.

Krauklis: Tā gan. Bet, saimniek, vai tad jūs negādājiet arī par savu kalpu dzīvību? Es jau arī kustos...

Grotāns: Ko tu runā? Katram ir sava daļa. Ņem un piemini manis (*rāda uz pudeli*).

Krauklis: Labi! (*ielaiž pudeli kabatā*). Paldies par jūsu gādību! Es būšu tuvumā jums. Vienam jau iznāk gan par grūtu.

Grotāns: Ja tu tur redzi tos debess eņģeļus, pasaki, lai apmeklē mani arī. Labāk papriekš cīnīties un tad atpūsties. Bet, tos sieviešus nelaid. Saki, ka rītā būs nauda.

Krauklis (*iziedams*): Labi, labi! Vai nu es pirmo reiz... Tiksim galā, saimniek. Lai nu jums veselība!

Grotāns (*apsēstas uz gultas*): Jauka dzīve... jauka... Kādēļ Dievs tos sieviešus mums ir devis? Ak, pats gudrais Zālamans jau zināja, ka sievietis esot rūgts. Bet jācīnas, jācīnas. Uz dzīvību un nāvi... (*dzied paklusām, grib gulēt, mēģina nomaukt zābakus; nevar*). Ehē! Marianna, panāc nu, meitiņ, panāc šurp! Marianna!

V. SKATS.

Marianna, Grotāns.

Marianna (*laipni*): Labdien, krusttētiņ! Nu, ko teiksiet?..

Grotāns: Ak, atnāci gan, meitiņ. Nu redzi... Palīdzi man novilkt tos zābakus (*atlaižas un sniedz kājas*). Es gribu drusku atpūsties. Būs atkal jābrauc.

Marianna: Jā, jā. Nu jau labs laiciņš, kamēr aizbraucāt. Svētdien, laikam. (*Velk zābakus nost*).

Grotāns: Jā, svētdien. Es biju baznīcā ar. Nu, un šodien ir pirmdiena... Viena diena — tur vai tur. Vai Dieviņam dienu trūkst? Viena diena...

Marianna: Nē, otrdiena šodien. Mēs jau gribējām sūtīt meklētājus. Nezinājām tikai, uz kuŗu pusi. Nu, vai vēl ko? (*Zābaki jau novilkti*).

Grotāns: Ak tā gan... Mīlie eņģeliši... Paņem tos svārkus arī. Tā, tā! (*Marianna novelk svārkus; viņš*

atlaižas gultā ērti pret spilveniem): Lā, lā, lā, lā. „Meitiņ-sē-ēdēj ai-z ūdeņa, puisīts gauži sērojās...” Vai tā gan? Ko? (*pētoši skatas uz Mariannas*).

Marianna (*grib iet*): Vai vēl ko, tētiņ? Vai varbūt tēju? Es likšu, lai uzvāra.

Grotāns: Pagaid, pagaid. Es tev ko gribēju prasīt. Mana skaistā audžu meita gribot precēties? Vai tā gan?

Marianna (*pārsteigta*): Es? Ko? Kas to teica?

Grotāns: Tā jau runā. Bet mēs vēl nekā nezinam te mājās.

Marianna: Bet, kas tad... Es arī nekā nezinu.

Grotāns: Nu jā. Tas jau nekas. Bet tas nākošais esot students. Tas jau laikam no Rīgas? Nu vai zini, meitiņ, — to studentu laid vaļā. Mums viņš nav vajadzīgs... Nu, bet vai tad nepastāstīsi — kas tad tas tāds ir? No kurienes?

Marianna (*apjūk*): Nu labi... Es pateikšu, krusttēv. Bet neļaujies tu. Mēs satikāties Rīgā, kad es vēl skolā gāju. Es viņu... Nu, es viņu gribu gan.

Grotāns: Ak, gribi gan? Ar asarām? Nē, es saku. Vai tu zini arī, ko tādi studenti dara? Nu... viņi dzīvo uz citu rēķina. Viņi attapo mucas... Bet, kad muca ir vaļā, tad tā drīz ir tukša... Un tā viņš mūs visus attapos... Ha, ha, hā. Es to zinu! Es pats kādreiz savās jaunās dienās biju tāds... Ehē... Nē, to gan nē. Viņš Mežāres nolaidīs kā mucu.

Marianna: Bet, ja nu es tomēr viņu gribu?... Viņš nav tāds...

Grotāns: Ak tā? Tomēr. Nu, ko tad es tur varu teikt. Gribi... Gribi! Tikai man tad jāsaka, ka es arī kaut ko gribu. Tu zini, ka testamentā esi Mežāru vienīgā mantiniece, ja tu izpildi tava audžu tēva gribu un dzīvo pēc viņa norādījumiem. Un tas audžu tēvs esmu es. Nu vai es esmu tev bijis slikts?

Marianna: Nē, krusttēv.

Grotāns: Vai neesi skolota? Vai tev, kā trūkst? Bet, ja tu tagad nevari darīt tā kā es gribu, tad es — es atceļu savu testamentu. Es tak neļaušu tam studentam nodzert mūsu mājas.

Marianna (*saņemas*): Jā, bet viņš nemaz tāds nav. Viņš ir labs un godīgs. Un es varu zvērēt, ka viņš būs godīgs... un darbīgs.

Grotāns: Paga, paga. Nezvēriet vēl tik drīz. Visi zvērasti noved ellē, bet sevišķi mīlestības zvērasti! Kur zvērē par mīlestību, tur vells danco no prieka. Tā, meit, esi prātīga un dzīvosim pa vecam. Ņem ko gribi, godīgu, lepnu, jaunu vai vecu. Bet to studentu tik nē. Redzi — Kurmis — labs dziedātājs...

Marianna: Bet... es tomēr viņu ņemšu. Mums ir jau norunāts. Tas Kurmis ir nejauks.

Grotāns: Ak tā? Nu, lai iet! Es braucu tūlīt pie notara un atceļu savu testamenti. Ņem arī to studentu!

Marianna: Bet tētiņ. Es tak nevaru citādi. Nevaru (*taisas raudāt*).

Grotāns: Lā, lā, lā, lā. Es arī nē. Lai iet!

Marianna (*spītīgi*): Un es tomēr viņu dabūšu. Ar tavu ziņu, vai bez tavas ziņas. Jā! (*Izskrien raudādama uz savu istabu*).

Grotāns (*atlaižas gultā*): Jā. Tie sievieši ir liels pārbaudījums mums no radītāja. Nu, bet šitā sazvērestība neies cauri. To mēs vēl redzēsim. Kas mani var aprobežot manā valstībā? To mēs vēl redzēsim... Man vajaga priecīga znota (*guļ*).

VI. SKATS.

Grotāns, Anete.

Anete (*steidzīgi ienāk pa labi; ar temperamentu*): Nu, kas tad te notiek? Ko tu esi izdarījis? Atkal, laikam tavs Kurmis.

Grotāns (*saraujas*): Nu ir tas ļaunais eņģelis atkal klāt! Ercenģeļi nāciet palīgā Pēteram.

Anete: Ko tu esi izdarījis? Marianna raud... Ko tas nozīmē?

Grotāns (*laipnīgs*): Kā redzi, mīlā, es atbraucu mājās gan. Labdien! Dod rociņu pabučot.

Anete: Neizliecies nu, atbildi! Ko tā meitene raud?

Grotāns (*sevi*): Kungs, dodī man spēkus uzvarēt!
Nu ies vaļā!

Anete: Pābrauc mājās, izdziedājies no sava labuma un tūlīt uzkrīt tam bērnam. Ko tu gribi no viņas? Neaizmirsti, ka viņa man māšas meita un ar maniem pierīgiem tu nevari vis tā rīkoties kā tev patīk.

Grotāns (*lēmām*): Ak, tas bērns raud? Tas lielais bērns! Bet vai tu arī zini, ko tas bērns grib? Precēties grib un vēl bez manas ziņas. Viss pagasts par to runā, tikai es nekā nezīnu. Draudzenei teikusi par kādu studentu.

Anete: Nu un tad? Vai tas kāds grēks? Ir jau laiks domāt par to arī. Meitens pašā laikā...

Grotāns: Ak tā gan? Un vai tu arī zini, ka viņa gribot ņemt kādu studentu, kādu korporēli no Rīgas? Kādu... diezin ko...

Anete: Tik vien tās vainas? Jā, zīnu, zīnu. Protams, ka zīnu. Ko tad viņai mācītai meitenei vajadzēja ņemt. Kādu krodznieku? Vai bodnieku? Tas tik būtu jauki!

Grotāns: Tā, tā, tā! Ak, tad viss jau zināms un nokārtots? Bez manas ziņas! Bet pagaidiet drusku, — vai tad Mežāres arī nenāk tur pūrā?

Anete: Runā nu vēl kā jucis. Nu, protams. Tu tak mājas esi jau novēlējis Mariannai testamentā.

Grotāns: Bet vēl neesmu miris!

Anete: Ko, nu, ko! Būtu kaunējies, plenders. Vai tev kāds ko grib laupīt? Mūsu pašu audžu bērns un tev nav nemaz saprašanas.

Grotāns: Bērns ir bērns, bet to studentu es negribu te redzēt. Nē! Ko tur var zināt. Kurmi es pazīstu. Jā, to gan.

Anete: Kādēļ? Viņš tak būs mācīts vīrs. Un Marianna nevar precēties ar kaut kuŗu lauku lāci. Un bez tam... Mājās vajaga mācīta zemkopja. Un viņš būšot agronoms.

Grotāns: Nē, nē! Kad man nav mājās priedīgs cilvēks, tad, lai izput viss. Nē, es saku!

Anete (*ar uzvaru draudoši*): Tā? Ko tu te kliedz. Lai izput viss? Kas tad tev nav jau izputējis, vai daudz

vēl ir palicis? Parādi pār galvu aug, bet tā priecīgā dzīve. Astonas dienas nedēļā neesi mājās. Kas mums ir atlicis? Un nu vēl cits būs tas vainīgais. Atbraucis mājās, ņemsies tā meiteni spīdzināt. Vai par parāda nomaksu Zemes bankā ir domāts? Terminš klāt, bet tu dzīvo kā pa paradīzes dārzu... Nu kur ir nauda par pārdotiem lopiem? Kur ir algas strādniekiem? Lielskungs, ko domā, atbraucis mājās tiesu spriest! Nu? Labi, kad karš, tad karš. Man arī tad būs ko teikt!

Grotāns: Pamazām, mīlā, pamazām. Viss būs labi. Tikai to studentu nē. To tik nē! Manas ģimenes paradums to nepielaiž.

Anete (*noteikti*): Bet es saku: būs tā kā Marianna grib. Un es arī tā gribu. Jāglābj vēl, kas te ir atlicis. Te ir vajadzīga stingra roka. Dziedāt jau varēsi viens pats. Te vajaga stingrības.

Grotāns: Vai tad manai Anetei vēl nav diezgan stingra roka? Manam, labajam garam? Nu tu jau esi stingra ar man gan.

Anete: Nezobojies. Vajadzētu tevi ņemt priekšā tā pamatīgi atkal reiz. Sen neesi turēts grožos... (*Nāk klāt*): Nu, atdodi to, kas man nākas par pienu un sviestu, par pēdējo mēnesi. Rādi šurp, kas tev atlicies? Meitas prasa algu.

Grotāns (*vairas*): Nu, nu, nu! Es jau gādāšu, gādāšu par visu mans eņģelīt. Ļauj tik man atpūsties. Nenāc nu tik tuvu.

Anete: Eņģelīt... Es tevi izeņģelēšu, ka tev ne debesīs nepatiks vairs nākt. Labāk saturī mēli. Nu, naudu šurp! Meitām alga jāmaksā.

Grotāns (*iegāžas atkal gultā*): Eņģelis tu esi gan, bet — sātana eņģelis!

Anete: Ko? Ko? Pievaldi muti!

Grotāns (*ietiepīgi*): Riktīgs sātana eņģelis! Vai zini, ja tādi ir peklē kā tu, tad man pie laika gribētos atgriezties no grēkiem. Gluži kā Jāņa parādīšanas grāmatā: Tā sātana eņģeļa mati, bija kā sievu mati un viņa zobi, kā lauvas zobi, un no viņa mutes izgāja uguns un dūmi, un sērs! Ak, Kungs Cebaot, stāvi man klāt! Bet nu es gribu dusēt! (*Aizgriežas*).

A n e t e: Kaunies, bībelnieks lielais! Tavai dvēselei glābšana nebūtu par ļaunu. Vai audžu bērnu vajaga tā spīdzināt? Un vēl zaimot rakstus.

G r o t ā n s (*ātgriežas, ironiski*): Bībelē, vai zini, mīļā, es atminos visas vietas, kas uz tevi zīmējas. Pats gudrais Zalamans saka, ka sieva ir rūgta kā nāves zāle. Tas ir par tevi.

A n e t e: Nezaimo Dievu, lielmute! Padomā labāk, ko tu esi nodziedājis un, kur mēs visi paliksim vecuma dienās. Tava dvēsele jau dien dienā, dzīvo debesu priekos.

G r o t ā n s: Apustulis saka: Skataties uz putniem gaisā. Bet jūs visi tik kliezāt un brēcat un rūpējaties. Jums nav īstas dvēseles, to es saku.

A n e t e (*iet tuvāk, draudoši paceļ roku*): Beidz, ja negribi, lai... Nu, bet tagad — atdod man saimniecības daļu. Es nemaz nejokojos. Būs, vai nē? Drīzāk tu negulēsi.

G r o t ā n s (*griežas gultā uz sāniem*): Atkāpies, sātān, jo stāvē rakstīts: Cilvēki nedzīvo no maizes vien... Ko tu gribi no manis? Es savu mūžu esmu pavadījis gavēšanā un Dieva lūgšanā. Es esmu kasījis pelnos kā l jābs.

A n e t e: Mute tev laba, bet ko tu ar viņu esi nopelnījis? Bet tālāk tā tas vairs neies. Diezgan tu esi līgsmojis.

G r o t ā n s: Arvien labāk ies tālāk, mīlais eņģelīt. Arvien labāk. Dievs savu sauli liek spīdēt pār visiem. Par ļauniem un labiem. Un tas ļaunais tiek atpestīts tā labā dēļ. Es tev tādēļ piedodu. Ej ar mieru. Ej...

A n e t e: Labs piedevējs. Bet nu es saku: vienreiz ir jādara gals, tavai palaidnībai. Kas mums ir atlicis: parādi un parādi! Vai tev ar ir domas drusku par rītdienu? Viss ir apslīcis, pagalam, bet tavam priekam tik nav gala. Vienā dziedāšanā un dzeršanā. Nē, tālāk tas vairs tā nebūs. Citi arī grib dziedāt.

G r o t ā n s: Būs, būs. Viss būs labi. Nebēdājies par to ko ēdīsim, ko dzersim. Dievs to ir aizliedzis. Dieva bērni ir pieticīgi, tikai sātāna eņģeļi trako un zūdas vel-tīgi. Ko tu gribi no manis? Vai manos laukos neaug

kvieši? Vai mums nav zirgu un lopu pa pilnam? Nu palasies tak svētos rakstos. Pat tam vāršam, kas iet klonā nebūs purnu aizsiet. Un tu gribi man aizliegt baudīt no zemes labuma pēc tik grūtiem darbiem? Nē, nē. Liec nu mani mierā. Liec nu man drusku gulēt... es esmu piekusis. Tikai vienu lietu nē — tas students nedrīkst nākt. Tik daudz es saku! Un nu ir diezgan (*grib gulēt*). Ej nu, mīlais eņģeli, ej.

A n e t e (*draudoši*): Nē, nav vis diezgan. Atdod manus saimniecības ienākumus! Tu bezgalīgais dziedātājs (*nāk klāt draudoši*).

G r o t ā n s (*izbīstas*): Vī! Atkāpies kārdinātājs! Ko tu meklē!

A n e t e: Nē! Vienreiz vajaga skaidrības! Ja ne ar labu, tad ar varu! (*Ārā pa visu šo laiku gailis sakliedzas ar vistām, stipra kladzināšana*).

G r o t ā n s: Ko tu gribi? Vai tu mani gribi nobendēt?

A n e t e: Tu ļausi mums vaļu rīkoties. Mariannai jānodod saimniecība. Viņa ņems to studentu. Tev ir laiks pie malas iet!

G r o t ā n s: Nē! Vai tad man dzīvam jāmirst?

A n e t e: Kas maksās visus mūsu parādus?

G r o t ā n s: Kurmis, mīlā, Kurmis. Es jau ar viņu runāju.

A n e t e: Ak tā! Nu tad sāksim; es pasaukšu sievietes.

G r o t ā n s (*izbijies*): Ko tu gribi sākt? Vai tad vēl nebija iesākts nemaz?

A n e t e (*atloka rokas*): Naudu šurp! Tā pieder man! (*Ķeŗas pie Grotāna svārku kabatas*).

G r o t ā n s (*spārdas ar kājām pretī*): Nost! Nost! Nelabais! Glābiet!

A n e t e: Atdod ar labu! Ja nē, pasaukšu meitas un sievas. Visām vajag algas!

G r o t ā n s (*sevi*): Atpestī mūs no tā ļauna! Nu ir traki!..

A n e t e (*enerģiski*): Būs, vai nē! Tu domā, ka tev valdīšanas nemaz vairs nav. Nekā! To mēs redzēsim.

G r o t ā n s: Kapā tu mani iedzīsi, kapā! Tu mani

nobendēsi. (*Sevī*): Kad nu varētu tikt prom! (*Metas no gultas ārā uz durvīm, sevī*): Kur tas Krauklis tagad ir?

Anete (*aizķer aiz svārdiem*): Pagaid'! Būs, vai nē!

Grotāns (*izmisumā*): Nē! Nē! Būtu nu Jānis tuvumā! Jāni!

Anete: Ak tā! Vītolien! Vītolien! Velta! Saimnieks maksās algu! Nāciet šurp!

Grotāns (*skrien atpakaļ un krīt gultā*): Labāk es būtu lauvu bedrē pie Daniela! Vai, Anete! Vai! Man nelabi!.. (*Vaid gultā*).

Anete (*taisas klāt*): Gan pāries, gan pāries! Atvieglo savu sirdi no grēkiem. Dod šurp, kas tev atlicis!

Grotāns: Atkāpies, sātan! Atkāpies! Vai! Jāni! Jāni! Nāc palīgā!

Anete: Jānis nenāks, kamēr es te esmu! Nu, vai būs, vai nē?

Grotāns: Nost! Nost! Nu ir pēdējā stunda klāt! (*Speļ ar kājām*). Svētais Juri, glāb mani no tā pūķa!

Anete: Tūlīt atnāks sievieši pēc savas algas. Vītolien! Velta! Nākat! Uhū!

Balsis (*no āra*): Uhū! Jā! Tūlīt! Tūlīt!

VII. SKATS.

Grotāns, Anete, Vītoliene, Velta, kāda sieva (strādniece), vēlāk Krauklis.

Vītoliene (*vaļšķīgi, rokas slaucīdama priekšautā*): Ak, saimnieks mājās gan! Nu, paldies Dievam; mēs jau tā bijām nobēdājušies! Nu jau ir labi! Labdien, mīlais saimniek!

Anete: Un naudu arī atvedis. Tūlīt maksās algu! Nāciet, tik nāciet.

Velta (*priecīgi*): Nu, paldies, paldies! Es teicu, ka mūsu saimnieks labs... Man arī — kurpītes pagalam. Un lielā rudens balle jau citu sestdien. Nu ir gan jauki.

Sieva: Es jau gribēju savu aitiņu pārdot. Nu paldies, paldies! Bet dodiet gan man tagad vairāk.

Grotāns (*izbailēs, sevī*): Nu mani apcirps gan kā aitu... Viens pats es esmu kā Eliass tuksnesī. (*Sauc*): Kraukli! Kraukli!

A n e t e (*pieslēdz durvis*): Nu, dod šurp to, kas atlicies. Cilvēki tev tūlīt teiks paldies! Nāciet (*māj sievietēm*). Pameklēsim. Saimnieks ir aizmirsies, kurā kabatā. Pameklēsim.

G r o t ā n s (*sevi*): Simson — Vīlisti pār tevi! Ak, man sāk svīst! Būtu nu bijis labs žokļa kauls pie rokas!

A n e t e (*pie gultas, sāk meklēt pa svārku kabatām*): Necelies, necelies! Atpūties. Mēs jau gan izrēķināsimies! Kad tik nauda, — paguli vien!

G r o t ā n s (*gaiņājas ar rokām un kājām*): Nē, nē! Ko jūr rūpējaties par laicīgām mantām. Man viņu nav. Lieciet mierā! Samaksāju par nodokļiem.

Vītoliene (*citām sievietēm*): Nāciet nu tuvāk. Saimniecei palīdzēsim aprēķināt. Man vajadzēs simts latu.

V e l t a: Man gan drusku vairāk! Saimnieks jau nežēlos.

S i e v a: Kad jau maksā, tad, lai maksā vairāk. (*Apriet visas ap gultu. Anete paņem svārdus. Visas viņai apkārt*).

G r o t ā n s (*uztrūkstas*): Glābiet! Laupītāji! Glābiet! (*Izrauj svārkus un krīt tiem gultā virsū, sevi*): Pagalam mans krājums. Kraukli, Jān'! Jān'! Nenāciet klāt! Nenāciet. (*Sevi*). Nu ir jāmirst nost! (*Ieklie dzas*). Vai! (*Saķer sirdi*). Sirds nemaz vairs nesīt! Paliek slikti! Anete, Anete!.. Dakteri... dakteri! Va-i-i-i!

A n e t e (*apstājas, satrūkstas*): Nu, nu! Kas bij? Ko tu klie dz? Kas, sirds?

G r o t ā n s (*tāpat*): Vai! Mācītāju! Mā-ā-cītāju! Vai! Skaitiet nu lūgšanu! Vai! (*Atkrīt kā mirdams uz gultas*). Amen! A-a-men... (*Nopūšas grūti*).

A n e t e (*pieskrien klāt*): Pēter! Pēter! Vai Dieviņ! (*Rauga sirdi*). Vai Dieviņ! Pēter!.. Beigts! (*Rausta*). Pēter! Pēter! Beigts! (*Skrien pie durvīm un sauc*): Palīgā, palīgā! Nu nav labi! Jāni! Marianna! Jāni! Vai Dieviņ! (*Sievieši satrūkstas un atraujas no gultas*).

K r a u k l i s (*atgrūž durvis un iesteidzas*): Kas te notiek? Ko jūs te klie dzat! Ejiet pie darba! (*Grotā-*

nam): Saimniek, jūs mani saucāt? (*Pieiet pie gultas*).
Saimniek!

A nete: Paraugāt, paraugāt! Saimniekam palika slikti! Vai dieniņ! Kad tik nav pagalam.

Vītoliene (bailīgi): Vi die! Tāds kā — nudien — tāds kā — beigts! Kas tad bija? Mēs tak nekā...

Velta (raujas nost): Man bail! Vai tad tiešām pagalam?

Krauklis (pie gultas): Saimniek, saimniek! Kas ir? (*Rauga noliecies pie Grotāna; tad pasmīn; drausmīgi*): Vai ziniet... nudien, liekas, ka neelpo vairs. Pagalam gan! Pavisam slābans palicis.

A nete: Vajaga braukt pēc daktera. Varbūt, ka vēl var atcelt. Vai dieniņ, vai! Ātri, ātri!

Vītoliene (paskatās): Kur nu to vairs atcelt. Tas ir beigts gan. Tas ir ar šlaku. Jā.

A nete (sāk raudāt): Ko tik nu darīsim! Ak, mans mīlais vīrs! Vai tad tiešām pagalam? (*Krauklis māj ar galvu*).

Vītoliene: Vai! Vajadzēja kādu dziesmiņu nodziedāt, kamēr dvēsele aiziet. (*Uz Veltu, kas bailīgi ar otru sievu stāv pie durvīm*): Meitiņ, vai tev ir dziesmu grāmata? Atnes dziesmu grāmatu! Jā, kad tā uz reizes krīt, tad ir beigts gan, es to zinu; tad ir sirds pušu!

Krauklis: Kā tad tas notika tik pēkšņi? Es biju dārzā un dzirdēju, ka kāds sauca: Kapā tu mani iedzīsi, ļaunais gars! Vai te bij kāds ļaunais gars?

A nete (izbijusies): Es jau neko. Es jau tik tā parunājos. Mēs gribējām izmaksāt algas...

Vītoliene: Vajadzēja kādu svecīti iededzināt, kamēr dvēsele aiziet...

Krauklis: To visu var darīt. Bet tagad vispirms jādomā, kas notiks. Uz mācītāju jāiet, jāziņo. Bēres jātaisa. Tik vesels cilvēks — un uz reizes beigts!

A nete (sāk raudāt): Ak, ak, mans mīlais Pēteri! Vai tad es tā gribēju... Vai tad riktīgi pagalam gan?

Krauklis (nelaiž pie gultas): Diezgan! Aizvilksim priekškaru un apdomāsim, ko darīt. (*Aizvelk gultai lēni priekškaru priekšā*). Tā. Bet dakteri gan vajadzēs, kad tik pēkšņi ir miris. Valdībai jāziņo...

A n e t e: Es jau iešu, iešu. Aizjūdziet zirgu tūlīt... Uz bērēm arī jāziņo... Un jūs — apkopjiet viņu un nolieciet klētī... Jāni, tev vajadzēs braukt pēc zārka... Ak, mīlais mans, labais Pēteri! (*Raudādama iziet; Krauklīs tai līdzi*).

V ī t o l i e n e (*Velta*): Aiztec, meitiņ, uz kaimiņiem, lai atnāk. Nodziedāsim mirstamo dziesmu... Tak jau kristīgai dvēselei vieglāk būs... Ak, tu mīlais Dievs! Tā tās mūsu dieniņas aiziet... Sak', kas to varēja domāt. Iebrauca dziedādams mājās, priecīgs kā arvienu, un nu jau ar eņģeļiem debesīs dzied kopā. Jā, kad ar sirdi krīt... tad uz reizes. To es zinu.

V e l t a (*pieķeras pie sieviešiem*): Vai, man bailes... Nāc nu, iesim ārā, iesim! Nav labi.

S i e v a: Iesim, Velta! Iesim... (*Abas iziet; klusums*).

VIII. SKATS.

(*Pēc brīža aiz aizkara kāds dzied klusu: „Spēlēju, dancoju visu cauru nakti ar vien' smuku meitiņ'”*).

G r o t ā n s (*lēnām atbīda gultas aizkaru, palūkojas bailīgi istabā, tad nošķaudās*): Tā, tā, tā! Tas nu bij gan cīniņš! Tādās reizēs nomirt nemaz nav tas ļaunākais.

Jā... Ja pasaulē nebūtu tik jauki, tad, nūdien, nebūtu vērts mosties augšā. Bet ko lai dara. Labā desā gadās pa piparam, bet tas rūgtākais pipars mūsu dzīvē ir sievieši...

Ar tiem nav joki... Fu!.. (*Slauka sviedrūs*). Kā svētos rakstos ir teikts: Vai tu vari ar to leviatanu spēlēties, vai tu vari viņa mēli saistīt ar virvēm?

Bet tāds nikns sievietis ir vairāk, nekā krokodils. (*Aizvelk gultai rūpīgi priekškaru, tā kā nekas nav redzams*). Ak, bet cīņa ir jāved ar Dieva palīgu tālāk. Vajaga turēties līdz nāvei. Vajaga ierakties, nocietināties. Vajaga izturēt pozīciju kaŗu. Tikai nepadoties, jo turki žēlastību nepazīst. Un reizēm pat vajaga būt viltīgam... Kaŗā viltība daudz ko nozīmē.

Nu, bet tagad jātaisās tik uz bērēm. Grotāns ir beigts! Mācītājs svētdien jau lūgs par tavu dvēseli. (*Smejas*): Ha, ha, ha! Jauki. Bet pa tam vēl vienu lustīgu

nedēļu... Tagad jātaisās, ka tiek prom. (*Steidzīgi ģērbjas un meklē zābakus, pa laikam klausās, vai kāds nenāk; pieskrien pie loga, lūko ārā*). Žigli, žigli...

Būtu nu kaut viens vīrieša cilvēks starp šiem krokodiliem... (*Skatās pa logu; paveļ maliņu un māj ar roku; paklusām*): Jāni! Ej, Jāni! Šurp! Nāc šurp, Jāni!

Nekā... Nu jau laikam tā atraitne patiesi brauks uz mācītāju... (*Māj*): Klausies, Jāni! Nāc šurp! Nāc! Aha! Tā, tā. Nu tik jābūt gatavam.

IX. SKATS.

Grotāns. Krauklis.

Krauklis (*pabāž galvu pa durvīm; vēro*): Saimniek, vai jūs jau atpakaļ no viņpasaules? Es domāju gan, ka te ir labāk.

Grotāns: Nāc iekšā, mīlais, nāc iekšā. Bet paklusām. Saki, kur tie sievieši tagad ir?

Krauklis (*smejas*): Taisās uz mazgāšanu. Ha, ha, ha! Tas tik bij gudri izdomāts, saimniek. Es jau domāju, ka jums ies grūti. Es dzirdēju. Jā, tas nav joks.

Grotāns: Lai nu bija kā bija. Bet klausies: tagad man jātiek prom. Citād' var sākties no jauna. Sajūdz zirgu... Es braukšu uz staciju. (*Aizvelk aizkaru gultai atkal priekšā*). Man ir steidzīgas darīšanas Rīgā. Tagad ir jāmeklē nauda...

Krauklis: Saprotu! Bet saimniece arī grib braukt tūlīt uz mācītāju...

Grotāns: Lai tik brauc, lai brauc. Laid tik projām. Bet papriekšu es... Piebrauc zirgu ar mazo drošku pie klēts gala. Man bailes, ka tie sievieši nenāk atpakaļ.

Krauklis: Saprotu, saprotu... Tagad vēl viņi nenāks.

Grotāns: Bet tu pieslēdz klēti un saki, lai mani liek mierā. Saki, ka nav brīv tur ieiet. Un tad — lai tik rīko bēres, ja grib. Bet nu ej!

Krauklis: Labi... Saprotu. Jūs jau mani, saimniek, arī neaizmirsīsiet, ja jums labi klāsies.

Grotāns: Vai tev ir kādreiz bijis jāsūdzas?... Ej nu! (*Krauklis iziet*). Tā. Vēl Grotāns nav vis miris.

Vēl mēs padzīvosim. Es jums rādīšu, kā jādzīvo. Papiēcāsimies vēl... (*Uzvelk mēteļi, uzliek cepuri — palūko pa logu*). Tagad tas krokodils raud krokodiļa asaras, bet tam izredzētam atveras debess vārti... (*Iziet steidzīgi uz āru*).

(*Brīdi istabā klusums... Ārā nodzied gailis*).

X. SKATS.

Vītoliene un divas sievas.

(*Vītoliene un divas sievas lēnām un sirsnīgi ienāk ar palagu un mazgājamo bļodu un spaiņiem, lai apkoptu Grotānu. Šnabja pudele tai rokā; otram dziesmu grāmata*).

Vītoliene (*raudošā balsī*): Tā, nu jau Mežāru saimnieks pie miera. Apkopsim nu. Bet tukšā dūšā tak nevar. Ieņemsim tās zāles. (*Ielej glāzīti un izdzeļ*). Lai jau viņam labi klājas viņā mūžā. Priecīgs cilvēks bija, gudrs cilvēks.

I. sieva: Kur ta nu viņā saulē, mīļā. Vai nu vairs tā būs kā te. (*Iedzeļ*). Tāda dzīve bij kā baronam.

Vītoliene: Dzīvoja jau gan cilvēks — vienos priekos un dziesmās. Vai kā trūka? Kad strādāja, tad strādāja, bet kad dzīvoja, tad riktīgi kā kungs. Vienos priekos.

II. sieva: Priecīgs cilvēks gan bija. Cik reizes nakti dziedādams brauca mājās. Lai nu Dievs mielo viņā saulē. (*Iedzeļ*).

Vītoliene: Ak, nupat vēl atbrauca lalinādams vien. Kā viens balodis dudināja. Nebija jau divas dienas mājās... Un tad sakrenķējies laikam. Ziniet, lūk, jaunkundzei jau esot sen mājas norakstītas testamentā, bet šī uzcerējusi kādu tur studentu ar raibu galvu un grib precēties. Bet saimnieks grib to Kurmi, un ta bij tāds dusmīgs un sāka bārties ar Aneti. Gāja jau ka bail dzirdēt. Un tā — laikam sirds pārtrūkusi — uz reizes bij nokritis... Nu jau tik uz bērēm jātaisās.

II. sieva: Nu jau gan būs vai pus pasaulis uz bērēm. Šitāda māja!.. Un kas gan viņu nepazīna. Labs cilvēks... (*Iedzeļ*). Bij i devīgs, i priecīgs...

Vītoliene: Jā, pavisam bez rūpēm. Kā saka — visi vaid: grūti laiki, grūti laiki. Plūdi un krusa un nodokļi. Nelaiķis mūsējais tik nē. Zeme, viņš saka, nav no biezputras taisīta. Nenosliks, neizputēs. Būs labi. Būs mieži, būs alus. Dievs dos sauli un lietu. Un tik uzdziedāja un iedzēra. Nudien, kā pats dieviņš. Vai nu vajadzēja tik drīz tā nomirt... Bet iedzersim nu uz viņa piemiņām. (*Iemet*).

I. sieva: Vai tad nevajadzēja padziedāt vai noskaidrīt kādu lūgšanu, kā kristīgam cilvēkam nākas. Būtu sanākuši puīši, meitas...

Vītoliene: Kad apkopsim, tad nodziedāsim. Tā, nu, iesim nu.

II. sieva (*bailīgi*): Kur tad ir? Vai tur? (*Rāda aiz priekškara*).

Vītoliene: Nu ja. Tur jau kā nokrita, bij, tā i palika.

II. sieva: Vī die, kā man bail vien rādās.

Vītoliene (*dūšīgi*): Ko nu! Kā kāda brūte. Še, iemet vēl vienu (*dod šnabi*). Vai tad tur nu liela lieta — dzīvs vai miris. Nu, iesim nu... Gan jau bērēs arī vēl dabūsim kādu nieku.

II. sieva: Kad tā nejauši nomirst, tad nav nekāds joks. Tā savādi ir...

(*Visas iet pie priekškara. Vītoliene grib to atvilkt nost. Abas sievas aiz viņas bailīgi raugās uz gultu. Vītoliene atbīda nost aizkaru. Gulta tukša*).

Visas: Vī, die! Ko? Kas tad nu? Vī—die! Nav! (*Skatās viena uz otras brīnīdamās*).

I. sieva: Nu die, nu nav labi! Vai die!

II. sieva (*pieliecas un paskatās uz gultas*): Es... Es... Kungs Dievs, apžēlojies, te nav vairs labi! (*Iekliezdas, nosviež mazgājamo un skrien no istabas ārā*).

Vītoliene un I. sieva (*tāpat, pametušas visus traukus un palagu istabas vidū*): Glābiet, glābiet! Vai, vai, vai! Glābiet! (*Aizcērt durvis; vēl aiz durvīm dzirdami kliezieni izbailēs*).

Priekškars.

OTRAIS CĒLIENS

(Restorana istaba neliela, glīti ierīkota. Vidū durvis ar portjerām uz bufetes telpu, no kurienes dzirdama reizām čalošana, gramofona muzika un smieklī. Pie galda sēd studenti Medēns un Tauriņš un cinās ar alu; krāsās).

I. SKATS.

Medēns. Tauriņš. Sulainis (frakā).

Tauriņš (*ar alus krūzi rokā, dzied*):

Iedzer, brāli, ātrām kājām
Dzīves dienas projām skrien;
Nāve sauc uz tumšām mājām,
Iedzer, kamēr kapā lien. (*Pieskandina*).

Sveiks! (*Medēns vienaldzīgi pieskandina un domā atkal galvu rokām atbalstījis*). Bet kas tad tev šodien atkal noticis? Tā kā kad melno kaķi būtu norijis. Ko tu nokaļ degunu?

Medēns (*atmet ar roku*): E! Ko tur! Neālējies!

Tauriņš: Nu —? Vecais nedod vairs naudu? Veselība nav laba? Nu? Vai iemīlējies esi? Nudien, tu būsi iemīlējies! Un tā princese — neizrāda pretmīlestību?

Medēns: Nebozies! E, kad tu zinātu... Ir arī mīlestībā tādas lietas, ka ne katreiz var tik viegli pānest...

Tauriņš: Nopietni? Bet, mīļais Valdi, vai tad tu pirmo reiz tieci ķerts no tām bultām? Nu, saki, vai tad tiešām kas nopietns?

Medēns (*saīdzis*): Nu, priekš tevis jau nē. Vai tad vēl ir kaut kas pasaulē, ko tava mēle nebūtu padarījusi par nevērtīgu. Gan tu arī kādreiz piedzīvosi, ko tas nozīmē...

Tauriņš: Nu, nu, nedusmojies. Es runāju, kā ar draugu. Nu, bet kas tad ir? Nu iedzer — aizmirsīsies. Visi pasaules gudrie — zin tikai vienu universallīdzekli — labu malku. Eh! Sulain! Sulain!

Sulainis (*parādās*): Lūdzu, kungi?

Tauriņš: Alu! Bet skataties, ka būtu svaigs. (*Sulainis aiziet un drīz nāk ar pilnām alus glāzēm. Uz Medēnu*): Pastāsti. Es tev zvēru, ka atradīšu glābiņu. Bēdas var mazināt, kad izstāsta draugam.

Medēns: Labi. Tu man esi tāds kluss draugs. Redzi... tā ir sirds lieta... Pavisam nopietni. Tas ir tā, kā kāda sērga, kad nav miera ne dienu, ne nakti.

Tauriņš: Tiešām? Kundze, jaunkundze? Skaista?

Medēns: Šoreiz met to visu pie malas. Man ne prātā nenāk sapņot par kādu no šīm Rīgas dāmām, kuŗas tik vien gaida, lai tām atklāj mīlestību. Tad viņas krīt tūlīt rokās, kā cepti zvirbuļi lejputrijā. Un ja nav bail nosmērēties pie viņu krāsotām lūpām, tad tu vari tūlīt tikt paradīzē... Nē, paldies!

Tauriņš: Tā tad tiešām kāda nepieietama princese?

Medēns: Nu, — kā to sauc. Varbūt arī princese. Bet katrā ziņā kas sevišķs. Tā ir lauku princese. O, bet veltīgi tev to iztēlot. Ja tu viņu pazītu...

Tauriņš: Nu, bet kur tā nelaime? Vai tad viņa tik nepieietama?

Medēns: Nē, ne tas. Viņa domā tāpat kā es. Bet...

Tauriņš: Aha! Bet tur kāds pūķis starpā. Saki skaidri. Tādas skaistules arvien ir kāda pūķa varā, jau pat no pasaku laikiem.

Medēns: Pūķis... Vai zini, tu pareizi teici — pūķis. Īsts pūķis. Iedomājies — tas ir viņas — nu, audzūtēvs, kuŗam prātā kaut kas cits — kāds resns naudiņieks. Un tas negrib ne dzirdēt, ne domāt par to. Draudot pat atņemt mājas, kuŗas viņai parakstījis testamentā, — ja viņa paliktu pie savas gribas.

Tauriņš: A! Tā tad viņa ir arī bagāta?

Medēns: Nu — būs tāda krietna muižiņa.

Tauriņš: Nu, un skaista arī bez šaubām. Es tavu garšu pazīstu.

Medēns: Ak, mīlais!.. Tev to vajadzētu redzēt. Tāda zemgaliete. Princese?.. Kas ir princeses — tādas bālasinīgas lelles. Viņa ir kā priecīgs strauts.

Tauriņš: Nu, nu. Divas īpašības jau nu būtu. Bet kā tad ir ar visu citu? Mācīta tā meiča laikam arī.

Medēns: Protams. Nupat viņa beidza ģimnaziju. Viņai ir gudrības vairāk kā dažam labam mūsu fuksim. Es tev saku — tā ir pavisam kas sevišķs.

Tauriņš: Nu, vai zini... Tu mani ieinteresē. Kur ir viņas adrese? Tā man jāzina. Es gribētu labprāt pārliicināties.

Medēns: Nejokojies... Bez tam tas būtu veltīgi. Viņai ir vēl viens tikums, kaut arī tas tev liksies no pagājušā gadu simta... Viņa ir nelaužami uzticīga — man. Tur nu nav tev ko domāt. Es to zinu.

Tauriņš: Tā tad tikai tas vecais... pūķis.

Medēns: Jā, redzi, draugs. E! Ko tas viss līdz, kad man nav nekādas izredzes. Viņas audžu tēvs — un taisnību sakot — es viņu ne pa acu galam nepazīstu... Bet viņš esot ietiepīgs kā mūlis. Es to no viņas dzirdēju. E! Un tu saproti. Es sēdu te... un viņa tur. Un nav nekādas iespējas satikties. Un viņa tur sēd un skumst un nīkst... Un cik ilgi tas tā var iet? Vai tur nav jāpaliek slimam? E! Es (*pieskandina*) varētu visas pasaulas mucas izdzert, ja tas ko līdzētu. Mīlestība, vai zini — man liekas, tu vēl to nezini — tai ir tādas slāpes, kurās nevar ar alu izbeigt. Dzer vai nedzer — sāp tā kā bites dzēlums... Ko es neesmu pēdējā laikā ņēmis iekšā. Par velti. E... vels ar! Kas tas par alu! Nekādas garšas. Silts... Tfū! Skābs... Sulain, sulain! (*Uz Tauriņu*): Dzersim, draugs, tomēr...

Sulainis (*parādās*): Mans kungs?

Medēns: Alu! Bet labāko! (*Tauriņam*): Redzi, mīlais. Nu es tev esmu drusku pastāstījis. Ir mazliet varbūt savādi. Bet tu nevari iedomāties...

(*Bufetes telpās smieklī. Kāds dzied:*

*Es piedzēris kā vilciņis,
Iekrīt lazdu krūmiņā...)*

Tauriņš: Es tevi saprotu, draugs. Es tev jūtu līdz... Bei vai tad nav nekādas iespējas lietu labot? Vai tu esi ko mēģinājis... tā atklāti?

Medēns: Par to es domāju. Tas ir tas grūtākais problēms, kas man jel kad ir stāvējis priekšā.

(Atkal dziedāšana un troksnis no bufetes istabas. Smieklī.)

Sulainis *(ienes alu)*: Lūdzu! Pilnīgi svaigs. No jaunas mucas. Speciēli priekš jums, Medēna kungs, uzstēllējām jaunu mucu. Tas ir tas labākais. Eksports. Lūdzu!

Tauriņš: Priecīgi jums iet šodien tur? *(Rāda uz bufetes telpām)*. Kāds tautietis laikam iemaldījies.

Sulainis: Jā. Tur ir kāds omulīgs vecis. Laucinieks laikam. Jocīgs. Laba mute... Lūdzu, kungi! *(Aiziet)*.

Tauriņš *(pieskandina)*: Klausies... Nekas pasaulē nav neiespējams. Vajaga tikai vispusīgi izpētīt šo jautājumu. Nu kas tad tam pūķim nepatīk pie tevis?

Medēns: Pie manis? Nu — mani viņš nemaz vēl nepazīst. Pēc manas... princeses domām pagaidām ir tas labākais, ka es viņam nemaz nerādos. Viņa grib izlietot savas audžu mātes palīdzību vispirms.

Tauriņš: Blēņas, mīlais. Es tavā vietā taisītu formēlu uzbrukumu. Tu gribi laisties dibinā vai staigāt apkārt ar ģifti kabatā vai cilpu rokā, tikai tādēļ, ka baidies no veča. Un pie tam viņš tevi nemaz nepazīst. Stāties priekšā un saki skaidri, ko gribi. Var jau būt, ka tevi ieraudzīdams viņš domā pavisam citādi, nekā nepazīdams. Dūšu, draugs, dūšu. Nu, bet tagad vispirms iedzersim uz tavas mīlās veselību. Kā tad viņu sauc?

Medēns *(noraidoši)*: Ak, lai paliek... Es to jauko vārdu negribu te nosaukt.

Tauriņš: Nu, tu brīnums. Es jau tev negribu viņu atņemt. Es tikai gribu dzert uz viņas veselību. Nu, uz ko tad?

Medēns *(klusām, sajūsmā)*: Ak, Marianna!..

Tauriņš *(pieskandina)*: Nu, prozīt! Lai dzīvo Marianna, — tā skaistā zemgaliēte. Sveiks! *(Pieskandina. Abi dzer)*.

(No bufetes istabas atkal dzirdama dziedāšana priecīga dzērāja balsī).

Medēns: Ē, vai zini, draugs. Reizēm man uznāk trakas domas... Man gribētos — nozagt — nolaupīt to meiteni. Nudien.

Tauriņš: Ha, ha, ha! Varen romantiski. Uzcelt zirgam mugurā un prom... Bet, mīlais, apdomā. Vai to muižu arī varēsi uzlādēt uz segliem? Un bez tās... Nē — esi kā vīrs. Tu tak esi piedalījies arī kaujās. Taisi uzbrukumu. Izstrādāsim plānu.

Medēns: Nu, nu? Ko tu īsti domā?

(Smieklī un troksnis bufetes telpā).

II. SKATS.

Medēns. Tauriņš. Kāds students.

Students *(paskatās iekšā)*: Ā! Pašu krāsas! Sveiki, sveiki! Es jūs meklēju. Tur mums iet priecīgi. *(Rāda uz bufetes pusi).*

Tauriņš: Kas tur notiek par masku balli?

Students: Ienācis kāds lauku papus. Bet varen priecīgs. Un kas par muti! Neaizrunājams. Nāciet palūkot.

Tauriņš: Vai zini ko? Te mūsu draugam Medēnam uznākusi tāda kā melankolija. Vai mēs nevaram to veci atvest šurp? Lai pastāsta kaut ko. Nu, vai par savām jaunības dienām. Iedzirdīsim labi. Varbūt vēl iznāk pat aizpumpēšana. Man nebūtu par ļaunu. Es jau gandrīz esmu aizmirsis, kāds izskatās simts latu gabals. *(Uz Medēnu)*: Valdi, ko tu saki?

Medēns: Man vienalga. Ja jums patīk — lai iet. Šoreiz es gan daudz maksāt nevaru.

Tauriņš: Lai iet! *(Uz studentu)*: Iesim, parunāsimies ar to tautas gabalu. Uzsāc savu ievīlīnāšanas mākslu.

Students: Labi. Bet peļņa uz līdzīgām daļām. Lai iet. Nāc!.. *(Abi iziet)*. To mēs dabūsim rokā!

Medēns *(izdzer savu glāzi; domā)*: Jā. Labi viņiem jokus dzīt. Bet man... Skaidri tāda sajūta, kā kad gifti būtu ieņēmis. Nu, bet lai iet... Vienam ir vēl

grūtāk. (*Aizsmēķē; laiž dūmus gaisā un domā*): Marianna... Bet es tak lāgā nezinu, kur viņa dzīvo... Pavisam muļķīgi...

III. SKATS.

Medēns. Tauriņš. Grotāns. Students.

(*Abi studenti ieved Grotānu pie rokām kabinetā. Grotāns omulīgā gara stāvoklī; mazliet iedzēries ienāk dziedādams: Kad es biju jauns puisīts, Es mācēju gēģerēt, Trallā lā...*)

Grotāns: Labdien, zēni! Bet vai jūs arī ziniet, kas es esmu? Ā, ko? Labi, es ar jums saderēšu. Man patīk zelta zēni, priecīgi zēni. A, ko? Bet sakāt man (*Tauriņam*), vai jūs arī esiet Pēteris, vai varbūt Jānis? Ko? Es esmu Pēteris.

Students (*ceremoniāli*): Atļaujiet, ka jums stādu priekšā savus draugus: Medēna kungs un Tauriņa kungs.

Grotāns: Bet jūs pats? Ko? Jūs arī, draugs...

Students: Mani draugi mani tūlīt stādīs priekšā. Mēs, redziet, esam no vienas korporācijas.

Grotāns: No vienas frater-ni-tas! Vivat! Vivat! (*Dzied*): Vivat academia, vivat professores, vivat omnes virgi-nes... Aha! Ek, zēni, zēni! Es arī reiz biju tāds...

Tauriņš (*Medēnam*): Vai zini... tas vecis nav nemaz no prastajiem. Tīri tā, kā vecs filistrs.

Grotāns: Ek, zēni, zēni... Arī es reiz... senos laikos... mēģināju Fraternitas... Vai jūs ziniet, kad es biju Tērbatā, tad to lietu sauca par lielskolu, nevis tā, kā tagad. Ar Valdemāru satikos. Tad gan viņš jau bija sirms vīrs. Ar Baronu, ar Māteru Juri satikos. Ek, zēni, zēni! Gaudeamus!... Jaunība drīz beigsies... Nu, iedzersim arī. Atļaujiet... Sulain! Sulain!

Tauriņš (*izbrīnējies citiem*): Vai ziniet!.. Jocīgi pavisam. Savāds vecis!

Grotāns: Nu, vai tad jums kāda lāse arī ir? To es jums varu teikt: ūdeni es nedzeru. Dievgalda vīna arī nē. Ūdens ir vēršiem. Bet tas vīns — grēciniekiem...

Tauriņš: Jā, tūlīt, tūlīt! Sulain! Sulain!

Sulainis: Mani kungi!

Grotāns (*sulainim*): Vai zini, dod mums visiem ko labāku. Uz manas atbildības. (*Sulainis aiziet*). Vai jūs arī ziniet, zēni, no kurienes es tagadīņ nāku? Vai jūs ziniet, ka es esmu taisni nāvei no rīkles! Es kāvos, redz, ar to pūķi. Jāņa parādīšanas grāmatā par to stāv rakstīts. Bet ja mēs gribam priecīgi būt, tad jums jāzin, kas es esmu. Mans vārds ir Grotāns... Es esmu Grotāns... Pēters Grotāns no Mežārēm. Tas ir tur no Zemgales. Un kad es redzu studentu — man paliek pavisam silti ap sirdi... Es jau zinu, mīļie zēni, kas tas ir... Tā vecā buršu greznība... Uz to vienu krūzīti šodien... Gaudemus (*saskandina un iedzer. Medēnam*): Bet netaisiet tādu ģīmi, mīļais draugs, kā kad nelaimīgi būtu iemīlējies. (*Studenti smejas*).

Tauriņš: Kā jūs to ziniet? Valdi, vai tu redzi!

Grotāns (*Medēnam*): Nav viena — būs otra. Dievs pasauli ir stādījis pilnu ar sievietēm — ņem un baudi. Bet kas jūs par zēniem, kad sēdīet te kā tēva bērēs. Vai jūs uzdziedāt ar' protiet?... Ek, zēni, kad mēs kādreiz Tērbatā dziedājām! Ar rapieri sitām takti... Nu, vai ziniet... Bet varbūt jums iet slikti ar kabatas naudu? Nu... šodien es pagādāšu. Reti gadas tā saktīties.

Medēns (*priecīgi*): Taisnība, draugi... Kad mūsu vidū tāds tautas ozols, tad nav ko baidīties. Es uzsaucu vivat mūsu mīlam krusttēvam Grotānam.

Visi (*paceļ kausu*): Lai dzīvo! Lai dzīvo! Lai dzīvo! Sveiki, vecais komilton!

Medēns (*sauc*): Sulain! Jā... mūsu vecajam draugam siltu! Labu! Saprotiet? Un uzkožamo. (*Grotānam*): Ko gribiet labāk? Nu, nes visu. Zuti, lasi... cepti...

Grotāns (*Medēnam*): Jūs man tāds kā krustdēls gribiet būt. Ak, puīši! (*Krata ar pirkstu*). Pazīstu, pazīstu šitādu dzīvi. Agrāk mēs Tērbatā dziedājām: „Naud' un pēriens pie mums ir par velti, to jau mūsu tēvu tēvi brēkuši“. Jā, par velti gan. Uz to vēl vienu glāzīti. Sveiki, Vivat!

Visi (*saskandina*): Sveiki, sveiki!

Grotāns (*apskata visus*): Jūs tādi jauki zēni esiet. Bet vai ziniet, toreiz bija citādi. Toreiz mēs latvieši cēlāmiem augšā... Tagad tā kā pagiras visiem būtu! Ek, zēni, mīlie...

Medēns: Ko jūs toreiz studējāt?

Grotāns: Ko es studēju?... Jā, es toreiz biju muļķis un studēju par mācītāju. Es gribēju pasauli labot. Nu, ko tad jūs studējat? Jaunu meitu sirds grāmatas, zāles pret pagirām, to lielo aizņemšanās mākslu! Ha, ha, ha! Vai nav taisnība? Bet patrioti mēs bijām. Patrioti. Ar žīdiem un vāciešiem kopā valsti nevaldījām... Tā, zēni... Bet tā es pamazām atlaidu tās mīļās Alma mater krūti... Man tā lāga nesmeķēja. Un tā es aizmirsu pasaulīgās gudrības. Un Dievs mani ir svētījis. Man nekā netrūkst... Aug kvieši, dzied gaiļi... Es tikai nepanesu lāga ūdeni. Bīstama lieta. Var dabūt ūdensslimību un blaktis aknās, kā aintai... Tādēļ... labāk tur, kur iet jautri. Vai ziniet, kad es jūs redzu... man gribas raudāt un dziedāt.. Lai dzīvo jaunība! Sveiki! (*Paceļ glāzi un dzer. Sulainis ienes silto*).

Medēns: Tas jums, kā vecam tērbatniekam, no mūsu korporācijas.

Tauriņš: Bet nu uzkožat, mīlo Grotān! Uzkožiet. Zardines, lasis...

Grotāns: Paldies, mīlais, paldies! (*Smīn*). Jā, zinu jau zinu. Visi tie krusttēvi un tēvi. Tie zina tikai rāties. Grib atgriezt pie kristīgās ticības? Jā, man jau arī tāpat bija... Es zinu, ka studentiem dažreiz ir grūti. Mūžīgi jāizdomā kaut kas.

Tauriņš (*viņam tuvāk*): Jā, traki ir ar to trūkumu. Visi ideāli tad aizmirstas. Pasaulē tomēr ir sirsniņi laudis. Ja nebūtu atsaucīgu cilvēku, kas palīdz jauniem censoņiem, tad jāiet bojā. Vai jūs to paši neesiet piedzīvojuši? Jūs gan mani saprotiet?

Grotāns: Es jums novēlu visu labu. Bet vai ziniet, visjūtīgākā sirds ir vecām meitām. Pamēģiniet tur... Tur jūs variet dabūt vēl vairāk kā naudu.

Medēns (*smejas, Tauriņam*): Dabūji? Nu, vai zini, tas vecais nav bez savas filosofijas. Prožit! (*Pie-*

skandīna). Bet lūdzu, vai negribiet uzsmēķēt? Lūdzu, te būs cigari! (*pasniedz*).

Grotāns: Paldies! Nu, un ko tad studējiet? Būsiet dakters vai aptiekars?

Medēns: Zemkopis! Zemkopībai visdziļākās saknes zemē. Bet man patīk lauku dzīve...

Grotāns: Tā? Ak, agronoms būsiet? Lieta. Bet vai ziniet, kas visvairāk vajadzīgs būtu? Lopu dakteri. Liellopi vairojas kā negudri... Kas tos lai apkopj?

Medēns: Jums gandrīz taisnība. Maz ir palicis vairs cilvēku, kuŗi ciena labu vīnu un mīl jautru dzīvi. Visi sludina ūdens dzeršanu. Bet nu lūdzu... Vai vēl ko vēlaties? Ko siltu vēl reiz?

Grotāns (*paglauda vīnu*): Jūs esiet man labs krustdēls. Nudien, tā kā rada gabals. Ja jau nu jūs gribiet — labprāt vēl vienu siltu. Labprāt.

Tauriņš: Sulain! Sulain! (*Sulainis parādās*). Silto. Ar tēju. Jūs ziniet mūsu recepti. Žigli!

Grotāns: Nu es redzu, mīļie, ka jūs esiet īsti komiltoņi man. Vivat! (*pieskandīna*). Redziet, zēni, pasaule nav to vērts, lai par vīnu daudz rūpētos. Kad mums šitā klājas, sakāt, vai ūdensplūdi var mums ko kaitēt? Un patversme mums te laba.

Medēns: Nu, un vai tad jūsu muižā ir sliktāk?

Grotāns: Labi, mīlais, labi. Tikai redziet, tur sēd tas zvērs, no kuŗa mutes iziet sērs un piķis. Un tad mani nav kas aizstāv. Bet te es esmu drošībā. Tur es esmu viens, te man ir komiltoņi.

Medēns: Tas zvērs... tas laikam būs...

Grotāns: Nu, lai paliek... Bet man ir gan vēl kas cits... Ehe! Taisni priekš jums... Ak, ar tiem sievietēm tā ir, kā filosofs saka: kad jauna, tad kā ar rozēm apaugusi grote, kad veca — pūķis nāk ārā... Klausāties, vai jūs esiet kāds precējušies?

Studenti: Nē! Nē!

Grotāns: Dievs lai jūs svētī, zēni. Neprecaties arī nekad. Jums būs zāģis uz jūsu kakla, viens sātana eņģelis apsargās jūsu ceļus un dienu un nakti pār jums

karāsies zobens. (*Sulainis atnes silto; visi pieskandina. Studenti jautri smejas*). Ziniet, kā bija Simsonam?

M e d ē n s: Lai dzīvo Zemgales bajars Grotāns! Klausāties, Grotāna kungs, jūs teicāt, ka esiet bijuši Tērbatā. Tā tad jūs patiesi esiet mūsu biedris.

G r o t ā n s: Jā, mīlie, tie bija citi laiki. Tērbatā mums igauņu meitas skrēja pakaļ kā stirnas. Un kad mēs atbraucām mājās, visām pagasta skaistulēm sirdī sita divpadsmīt. Un ar vācu junkuriem tā paukojāties, kā villa gāja pa gaisu. Es reiz vienam junkuram izdūru cauri, tā kā viņš aizskrēja uz faterlandi ar visu manu rapieri. Viena baronese bija tā iemīlējusies manī, ka gribēja pakārties manā krāsu lentā... Bet mācējām arī mēs dziedāt par baroniem... Ai, vācieti, vella bērns, rītā tevi svilinās... Jā, zēni. Toreiz vēl pats sātans bija jauns... Iedzersim! Lai zaļo jaunība!

T a u r iņ š: Bet ko tad jūs studējāt toreiz? Pastāstiet!

G r o t ā n s (*smejas*): Na, draugi. Ko es studēju. Es mācījos dzīvot. Bet kad es to vācieti biju uzdūris, kā jaktsdesu uz iesma, tēvs man vairs nedeva naudas... Un labi bija. Es nekad neesmu sūdzējies, raudājis, vai rūpējies. Es paliku tēva vietā par saimnieku un man iet labi... Redziet, Dievs mums ir devis slāpes un arī labu malku. Mums vajaga tikai baudīt. Ne par daudz, kā prasts zemnieks, kā žūpa. Bet tā, ka par daudz pasaule nav jāredz. Pasaule nav to vērts, lai par viņu daudz bēdātos. Un kas te būs priecīgs šai saulē, tas nāks arī debesīs. Tur esot viena bezgala līgsmība... Nu, vai tad skaidrā prātā tāda dziedāšana un gaviļošana tur varētu būt. Zēni, vai ziniet, kad es nākšu tur augšā, tad turaties man pie svārkkiem — es jūs aizstāvēšu. Man tur ir viens brālēns jau... Es esmu Pēteris un vecais Pēteris tur mani jau gaida ar atslēgu rokā... Bet Dievs Kungs mani ir licis pārbaudīt un mana Anete ir tas skarpis, ar ko es tieku pārmācīts. Bet nu iedzersim, draugi. Sveiki! Šoreiz uz mana rēķina, mīlie zēni!

M e d ē n s: Sveiki! Bet nu pa vecai parašai — sadzersim brālības. Tāds komiltons, kā jūs esiet, ir vērts, ka to sauc par savu brāli.

Visi: Pareizi! Pareizi!

Grotāns: Lai iet! Vai tad citādi var pavisam būt. (*Viņi pārmiļ rokas un sadzer tu-brālības, tāpat arī ar abiem studentiem*). Paga, kā tur bij tā dziesma... Nu, sveiki, brāļi, kas še kopā lasās... (*Visi dzied, bučojas un dzer; sulainis allaž atnes jaunus kausus*).

Medēns (*Tauriņam*): Klausies, draugs! Tas vecis nav zemē metams. Paamizēsimies ar viņu šonakt.

Tauriņš: Labs ir! Kā mums vēl trūkst? Viņš tak maksā visu.

Medēns (*studentiem*): Ejiet tagad abi un izziņojiet fukšus, lai tie tūlīt ierodas pilnā parādē šeit. Tādu gadījumu tak nevar laist garām. Bet drīz. Es ar veco parunāšu pa tam. No viņa mēs kaut ko dabūsim.

Tauriņš: Labi! (*Uz studentiem*): Nāc! Tagad sāksies labas lietas. (*Abi iziet*).

IV. SKATS.

Medēns. Grotāns.

Medēns: Tā, Grotāna tēv! Padzīvosim! Saki, ko tev sirds tagad vēl prasa? (*Viņš tam dod kumosus ar dakšīņu mutē*). Tā! Vēl vienu kilku. Un gurķīti! Tā! Edite, bibite, collegiales...

Grotāns (*bučo viņu*): Vai zini, brāl! Tu esi man tikpat kā dēls! Nudien. Maktīgs zēns. Nu, klausies, es nemšu tevi par dēlu. Man nav dēla. Man nav, kas māju valda. Vai zin', dod man vēl reiz mutes. Tā! (*Bučo viņu*).

Medēns: Tev nav dēla? Bet varbūt meitas?

Grotāns: Meitas ar' man nav. Bet man ir audžu meita. Tas ir skuķis — nu, vai zini, gluži kā priekš tevis. Redz, un tas, kas atliks pēc manas priecīgās dzīves — viss būs viņai... Bet viņa ir spītīga... Kā vells. Viņa ir iedomājusies precēties. Un kad sievietis grib precēties, tad nav vairs labi...

Medēns: Tā? Ar ko tad? Laikam kāds kaimiņš?

Grotāns: Ar kādu studentu. Bet es svešus studentus nevaru ciest. Tas ir tāds kafers, tāds pleika, tāds... mērkaķis... Viņš nemaz neizskatās pēc cilvēka.

Medēns: Tā? Kā viņu sauc?

Grotāns: Klus! Es nemaz viņa vārdu nezinu un negribu zināt. Bet ja viņš būtu tāds kā tu... Bet viņš — vels pats zin, kas viņš tāds ir.

Medēns: Vai tad viņš varētu dabūt jūsu audžu meitu, ja viņš būtu tāds kā es?

Grotāns: Protams... Bet tā tik ir meitene — es tev saku — princese!.. Un nedomā ko! Mācīta! Jauna... niķīga... un skaista. Mīlais, vai zini, nudie, man gribētos tev to parādīt. Tev tikai, citam nevienam. Sveiks! Sveiks! Tu man esi tikpat kā dēls. Tikai sargies no kārdināšanas, dēls! Sargies no visa ļauna!

Medēns: Jā, jā! Tu man tikpat kā labs onkulis. Mums būtu laba dzīve kopā! Saki, mīlais Grotān, vai tu vēl ko nevēlies? Vai tu gribi varbūt vēl groku? Rumu ar tēju? Varbūt ceptu cāli? Varbūt sivēnu krējuma mērcē? Varbūt Salacas lasi... Redzi, es pasūtīju dziedātājus. Dziedātāji būs drīz klāt. Mēs dziedāsim!

Grotāns: Dziedāsim? Paldies, mans mīlais. Ja visi studenti būtu tādi kā tu, tad es labprāt ēstu vecumdienu maizi pie viņiem... Nē, bet klausies (*apliek roku*), es tevi valā nelaidīšu vairs. Klausies, ko es tev teikšu. Tas skuķis grib studentu. Klausies — brauksim pie manis un es viņai teikšu: Tu gribēji studentu —, ņem šo studentu! Lustīga padarīšana! Mīlais — tu esi zēns kā eņģelis Gabriels. Un visa tā māja būs tev... Un mēs tad šitā dzīvosim līdz pasterdienai... Es tev saku, pie mana tēvbrāļa Pēterā tur augšā neies labāk. Nu, ko tu domā? A? Ko? Tu man varētu arī palīdzēt grūtos brīžos — pret to pūķi...

Medēns (*jokodamies*): Es domāju, ka savam brālam un krusttēvam es nevaru noliegties. Tā lieta varētu iet.

Grotāns: Lai iet. Un zini, to sātana eņģeli mēs par abiem varēsim labāk savaldīt. Mēs dziedāsim, kā divi ķerubi debesīs.

Medēns: Kas tad tas par sātana eņģeli?

Grotāns: Tā ir mana Anete... Saproti: mana sieva. Tas ir tāds ķerubs ar cērtamo zobena liesmu. Redzi, viens pats es nevaru mājās uztaisīt tādu groku kā šito. Bet kad mēs būtu divi — tad drošāk... drošāk būtu... Nudien, brauc tik man līdz! Mīlais dēls mans... (*Bučo viņu*).

Medēns: Es padomāšu. Līdz rītam. Jā?

Grotāns: Jā... Bet vai zini, man arī kaut kas jāpadomā... Tikai tāda nieka lieta šais grūtos laikos. Jā, mulķīga lieta...

Medēns: Tā? Un kas tas būtu?

Grotāns: Man... Redzi, man vajaga priekš tās mājas drusku naudas. Plūdu laiki...

Medēns (*meklē pa kabatām*): Tu gribi, lai es tev aizdodu? Mīlais, ko tik es varu.

Grotāns: Nē, nē! No saviem brāļiem es naudas neņemu. Man gribētos vecumdienām... drusku no bankas... Nu, teiksim — pāra simts tūkstošus. Visa tā māja ir vairāk vērts kā divus miljonus. Redzi, man ir jādabū aizņēmums... lai es mierīgi varu savas dienas turpināt pie siltas sabiedrības. Bet te Rīgā lieli vien kungi... Tev ir jāiet pa priekšu — es iešu aiz tevis. Un ja tu vari man to izdarīt — tad tu esi mans znots. Tad tu esi mans mantinieks. Tu redzēsi!

Medēns (*sit rokā*): Es stāvu un krītu ar tevi! Esi gatavs, ja vajadzīgs, iet pie paša ministra. Vai rītā, ja gribi.

Grotāns: Labi. Tu esi zelta dvēsele! Nudie, vai tad tu nepūlies manis dēļ kā dēļ sava tēva. Nav jau mana māja tik vien vērts kā žīda lupatas, par kurām tas dabūjis labu kapitalu. Latviešu māja. Bagāta māja. Ar kviešiem — kumeļiem, jēriem... Ar bekoniem un liniem. Un tas pūķis to visu sargā.

Medēns: Es esmu ar mieru. Rītā tu nāksi man līdz. Cīnīsimies!

Grotāns: Vai zin', dod man buču! (*skūpstas*). Gaudeamus... Lai dzīvo zelta jaunība!

V. SKATS.

Medēns. Grotāns. Tauriņš. Seši studenti, fukši.

Tauriņš (*svinīgi paziņo*): Mēs esam ieradušies, lai apsveiktu mūsu veco komiltonu un Zemgales bajaranu Grotāna kungu. (*Uz studentiem*): Apsveiciet mūsu sirmo brāļi, lai viņš jūs var svētīt uz lieliem darbiem. (*Studenti visi padevīgi apsveicina Grotānu*).

Grotāns: Ekur zēni, kā jauni gailēni. Lai jums izdodas pie alma mater krūtīm piezīsties gudrības paaudzū paaudzēm. Bet, mīlie, neaizmirstat, ka mātes piens, kas dažam labam no jums vēl ir aiz lūpām, vēl neved debess valstībā, tādēļ aizskalojiet to ar miestīņu, kas no mūsu pašu miežiem darināts! Sveiki!

Visi (*pieskandina*): Sveiks! Sveiks! Sveiks!

Medēns (*pačukst kaut ko studentiem, tad uzsauc*): Mums ir pienācis goda brīdis. Mūsu vidū šovakar ir viens no nopelniem bagātākiem un vecākiem biedriem, vecais zemgaliētis Grotāns. Uzņemsim viņu kā devīgu un brāļu mīlestības pilnu filistri — savu filistru veicinātāju starpā. Lai dzīvo mūsu veicinātājs filistrs! (*Māj studentiem, tie piesteidzas un paceļ trīsreiz uz rokām Grotānu. Urā! Urā! Urā! Lai dzīvo! Tad visi nostājas un ar sevišķu ceremoniju un paceltiem rapieriem un kausiem nodzied „Brāļi šodien priecājties, jaunība drīz beigies“.* Medēns tad svinīgi uzliek Grotānam krāsu cepuri galvā. Visi saskandina un uzsauc: Sveiks! Sveiks! Sveiks!).

Grotāns (*tura runu*): Mīlie brāļi un komiltoni! Mani mīlie dēli! Būsim priecīgi un baudīsim to, ko Dievs mums piešķīris. Es jūs šovakar ielūdzu visus uz vakariņām. Es šovakar esmu atkal jauns! Un man nemaz priekš tā nav vajadzīgs pērtiķis iepotēšanai. Esiet mani viesi uz to atjaunošanos.

Visi (*skalā piekrišanā*): Bravo! Lai dzīvo! Lai dzīvo! (*Vicina cepures un paceļ kausus*).

Grotāns: Sulain! (*Sulainis iesteidzas*). Klājiet mums galdus. Kas jums labāks. Vai jums ir zīdīti gailēni? Zīdītus gailēnus! Pildītus sivēnus! Krievu ikrus!

Un labu vīnu! Mums ir šodien krustības! Jūs man atbildēsiet par katru tukšu trauku!

Sulainis: Klausos, kungs! Būsiet apmierināti! (*Aizsteidzas*).

Grotāns: Un nu, mīlie zēni. Viens no jums būs mans dēls. Lūk šis! (*Apņem Medēnm ar roku*). Stāvi man klāt!

Visi: Bravo! Lai dzīvo! Lai dzīvo!

Grotāns: Pirms mēs sākam dziedāt, es jums gribu vēl likt pie sirds, mīlie zēni, — nepaliekat par daudz gudri. Lieka gudrība maitā raksturu un ēstgribu. Edite, bibite — ēdiet un dzeriet! Ja jūs šos baušļus piepildīsiet, tad jūs būsiet laimīgi. Visas revolūcijas, mīlie draugi, notiek tādēļ, ka cilvēkiem ir tukša māga. Bet dumpis un karš nav nevienam par labu... Vēl es teikšu: nepinaties ar sieviešiem! Sieviešu dēļ mēs esam zaudējuši paradīzi. Un te, kur viņu nav — te ir atkal paradīze. Cīnaties par dzimteni ar prūšiem un izraēļa bērniem, kamēr saule lec. Bet kad priecīgi gribiet būt — nepiedzeraties kā žūpas, bet dzeriet kā Trimpus. Un dziedāt jums vajaga, lai dvēsele dzīvo. Un beidzot — dievi lai jūs pasargā no korupcijas, vecām meitām un nodokļu piedzinējiem... Un tagad vienu malciņu miesta uz priecīgu satikšanos. Veseli!

Visi (*pieskandina*): Sveiks! Sveiks!

Grotāns: Dziedāsim, zēni, pirms kā gaisma aust! (*Viņš ir paņēmis vecu rapieri un sit ar to takti, vadīdams ar žestiem. Dzied kādu vecu romanci ar piedziedājumu, kuru atkārtoti visi kori. Studenti ar alus kausiem rokā*).

VI. SKATS.

(*Dziesmai beidzoties, no bufetes istabas ienāk resns pavārs, baltā uniformā ar lielu bļodu rokās, uz tās ir milzīga cūkas galva ar citronu mutē un lauriem apvīta. Aiz viņa nāk četri sulaiņi ar lielām bļodām, kur ir zosis, milzīgas zivis un augļi. Visi sulaiņi un pavārs paklanas Grotānam, nostājušies rindā*).

Grotāns (*paceļ roku, runā*): Ūdens plūdi un

siseņi mūsu zemi nav nomaitājuši. Ēdiet un dzeriet un dziediet. Lai sākas mana dēla krustības! Nāc pie manas sirds. (*Apkampj Medēnu*).

Visi: Urā! Urā! Urā! Lai dzīvo!

(*Muzika spēlē apsveikumu. Sulaiņi noliek ēdienu uz galda*).

Priekš kars.

TREŠAIS CĒLIENS

Ministra kabinets ministrijā Rīgā. Zolidi ierīkots. Liels rakstāmgalds, ādu apvilktas mēbeles, dīvans. Apkalpotājs — garš, birokratisks vecis, lielu degunu; uzkopj šo to ap galdu.

I. SKATS.

Jē rums (*uzmanīgi noslauka putekļus no ministra galda, pagrūsta un novieto krēslus, palūkojas spogulī un apbrīno sevi. Klauvē; viņš iet pie durvīm*): Kas tur atkal? Nemaz nevar tikt galā vairs! (*Durvis atveras, ienāk lēni divi laucinieki, vienam papīrs rokā*). Nu, kas ir, kur jūs nākat? Ko vajaga?

Pirmais laucinieks: Labdien, kungi! Es esmu jaunsaimnieks no Mazā pagasta. Redziet, man te tāda lieta...

Jē rums: Nu, jaunsaimnieks! Un ko tad te jūs meklējiet?.. Te ir ministra kabinets. Te nevar nākt. Te tikai ministrs.

Pirmais laucinieks: Tas jau ir. Mums jau to vajaga. Mēs pie paša ministra...

Otrs laucinieks: Jā, mums taisni pie paša ministra. Mūs sūtīja taisni šurp. Cits neviens to nesaprot...

Pirmais laucinieks: Nujā! Cits neviens nevar to lietu mums izskaidrot. Koroboro... Koroboro—ēšana...

Jē rums (*virza viņus atpakaļ*): Nekāda koroborēšana te jums nav. Ārā, ārā! Tūlīt nāks ministrs... Viņš ar tādām lietām nenodarbojas. Ejiet kanceļjā. Trešās durvis pa kreisi, pirmā stāvā pa labi.

Pirmais laucinieks: Jā, bet mūs taisni sūtīja šurp. Mēs jau ceturto dienu kā staigājam...

Jē rums: Diezgan, diezgan! Ārā! Nav mana darīšana! Te nevienu es nedrīkstu pieņemt...

Otrs laucinieks: Tas tak par traku! Bet mums tak taisni tā teica.

Jērums: Ejiet tak! (*Izstumj abus ārā*). Posts ar stulbiem cilvēkiem. Viņš nesaprot, kur viņš lien. Taisni pie ministra!.. (*Apskata sevi spogulī*). Bet tā nu tas ilgāk neiet — es bez nevienas goda zīmes. Uz valsts svētkiem katrā ziņā man būs... Jādabū vai kas. Par šito grūto dienestu...

Kāda ierēdne: Vai ministra kunga vēl nav?

Jērums (*bargi*): Nav, nav. Ko jums vajaga?

Ierēdne: Te atnesa šo rakstu. Steidzīgs... ļoti steidzīgs. Tūlīt jānodod. Es nolikšu (*grib iet pie galda*).

Jērums: Nē... nē! Dodiet šurp (*izņem rakstu no rokām*). Es to izdarīšu. (*Ierēdne iziet. Viņš uzliek rakstu uz galda un sāk lasīt to. Pēkšņi durvis veras; viņš uzlec nobijies augšā; ienāk Medēns un Grotāns, abi paģiru stāvoklī; Grotāns dungo kādu priecīgu tautas dziesmas motivu; uzsviež cepuri uz ministra galda*).

II. SKATS.

Grotāns. Medēns. Jērums.

Jērums: Ē! Labrīt, Medēna kungs! (*Klanās*). Es domāju...

Medēns: Tā gan. Tu domāji, ka tev nekas nedraud? Labi, labi... Vai ministrs vēl nav? Tu laikam iepazīsties ar papīriem?

Jērums: Nav vis... Bet ko tad... (*uz Grotānu*): Ko tad jūs te meklējiet? Lūdzu, ejiet tūlīt ārā. Te ir ministra kunga kabinets.

Grotāns: Liecies mierā, vecais. Man šorīt nemaz nav prāts uz jokiem... Kaut gan tu esi pavisam jocīgs kukainis. (*Skatās uz viņu un sāk smieties*). Nudien, kā mana tēva vecā izšautā plinte. To ģīmi tu vari likt izstādē...

Jērums (*nikni*): Klausāties, ejiet tūlīt ārā! Kas jūs tāds esiet?.. te ministra kabinets. Un tad vēl tādu muti lietot. Klausāties — es jums...

Grotāns (*Medēnam*): Klausies, dēls, cik tam Cerberam vajaga? (*Meklē naudu pa kabatām*).

Medēns: Jērum, liec mūs mierā. Tas ir mans krusttēvs, barons Grotāns. Mums ir jāgaida ministrs. Ej!

Jērumš: Nu, kad tā, tad cita padarišana. (*Uz Grotānu*): Kad Medēna kungs un barona kungs, tad cita lieta. Bet ko es citādi varu zināt. Piedodiet, baronkungs...

Grotāns (*Medēnam*): Vai tu vari, dēls, to kambarsulaini aizdzīt? Te vajadzēja nolikt eņģeli par sargu, bet ir tāds pat gandrīz, kā mana Anete.

Medēns (*Jērumam*): Taisies ārā! Mums te svarīga sēde būs! Nu!

Jērumš (*iet nurdēdams un šķībi uz Grotānu skatīdamies*): Nu, jā, jā. Es eju jau, eju.

Grotāns (*sauc viņam*): Klausies, ja tu būsi peklē un redzēsi mani nākam, tad nelaid iekšā! Nelaid iekšā! Še tev par to (*iedod naudu viņam*). Vai tu zini, ja tu sargātu debesis, tad tur neviens ne tuvumā neietu...

Jērumš (*padevīgi lokās*): Paldies, lielskungs, paldies! (*Iziet*).

III. SKATS.

Grotāns. Medēns.

Grotāns (*atsēstas vaļīgi uz dīvāna*): Nekas, puis'! Tu esi labi audzināts. (*Iet un nejauši atsēstas ministra krēslā pie galda*). Tādas krustības jau katru dien' nevar svinēt kā vakar. Es tev saku — tā tik bij dzīve! Ja tur viņpasaulē tā klātos, es tūliņ būtu prom. Vai ar pirmo autobusu. Vai zin, dod uzsmēķēt.

Medēns (*izvelk cigarus*): Lūdzu, krusttēv! Bet vai zini, man gan pēc debessvalstības nemaz šodien neizliekas. Man ir laikam tāda sajūta, kā vistai, kad makšķeres āķi norijusi...

Grotāns: Tu to zivi būsi apēdis ar asakām uz pretējo pusi. Bet turies, turies! Nekas nenāk pasaulē viegli... (*Apskatās*). Ak, tad šiten, tu saki, varēs to naudu dabūt? Tā ir laba vieta, vai zini. Kad es te sēdētu katru dien... Vai tūlīt man dos to aizņēmumu?

Medēns: Nē, šiten dabūsim tikai to atļauju, lai banka izsniedz... Ministrs ir mans krusttēvs. Es tev galvoju... Mājas ir visdrošākā lieta, par ko var dot... Bet tu tik prasi melioracijai. Tagad uz to ir īstais laiks.

Grotāns: Klausies, vai tas taisnība... es esmu dzirdējis, ka diezgan droša lieta esot arī lupatas... Bet man to nav...

Medēns: Ak, to tu netici. Tas tikai žīdiņiem. Jo viņiem nekā cita nav. Bet tev ir laba manta... muiža Zemgalē...

Grotāns: Žīdiņiem, tu saki? Vai es drusku neizskatos pēc žīda? Tad būtu drošāk. Es procentes varu nomaksāt ar cāļu naudu vien... Bet tad, kad aizņēmums būs rokā, tad brauksim tūlīt pie manis. Par tavām pūlēm es gribu atmaksāt. Es tevi pieņemšu par dēlu sev.

Medēns: Tagad ir galvenais dabūt to naudu. (*Izvelk kādu papīri no kabatas*). Redzi, te ir tas lūgumraksts... Smalki sastādīts...

Grotāns: Vai tu tās iekšas labi ieliki? Lūgumrakstam vajagot ielikt labi tās iekšas, tā man tēvs mācīja. Tas esot tāpat kā pulkstens, kad labas iekšas, tad iet labi.

Medēns: Ir labi, es domāju. Ar visām markām. Paskaties.

Grotāns: Vai iesmērēts arī ir? Kad neieeļļo, tad dažreiz neiet arī... Tā ir tā pasaules eļļa... Tā, kas čaukst.

Medēns: Vai tu tā vari domāt par manu krusttēvu? Viņam nekā nevajaga. Nemaz tā nerunā. Mēs esam visi tīri kā eņģeļi. Viņam pašam diezgan. Nē, nē...

Grotāns: Ak, tad viņš pats sevi iesmērē, tu domā? Automatiski?... Ir jau tādas mašīnas arī. Tā ir tā prātīgākā ieelļošana — automatiski. Bet kā tur bij? Cik tu ierakstīji — četri tūkstoši latu? Algas arī jāmaksā strādniekiem. Bez tā es nemaz nebraucu mājās.

Medēns: Jā, četri tūkstoši. Tas tak nieki. Te stāv: mājas tik un tik lielas. Cietušas no plūdiem, krusas, no pārlicīga slapjuma.

Grotāns: Pareizi, mēs abi no slapjuma esam drusku cietuši gan... Drusku bij gan par daudz...

Medēns (*turpina*): Aizdevums vajadzīgs saimniecības atjaunošanai un tā tālāk.

Grotāns: Arī pareizi. Tevi jau vēl atjaunot nevajadzēs. Liksim visu saimniecībā.

Medēns: Tā. Še tas zupliķis! To tu viņam nodod. Bet papriekšu es sagatavošu ceļu, es tevi rekomandēšu. Bez rekomendācijas šais laikos pat peklē nelaiž iekšā.

Grotāns: Nu, laid tikai mani klāt pie viņa. Es to vairs vaļā nelaidīšu. Es cīnīšos kā jauns lauva. Jo es to daru tavā labā, mīlais dēls, tu to zini gan. Tagad es redzu, ka tu esi tas īstais, kas manās vecumdienās man ir vajadzīgs. Cīnīsimies abi kopīgi. Dziedāt tu jau proti. Tā ir laba zīme.

Medēns: Cīnīsimies, vecais brāli, cīnīsimies! Bet klau — tur liekas nāk tā augstā valdīšana. Atļauj man sagatavot ceļu. Tad es tevi pasaukšu. Ej tagad, pasēdi tur... (*Izvada viņu ārā, tad pats sakārtojas pēc iespējas un apsēstas uz dīvana; paņem lasīšanai avīzi*).

IV. SKATS.

Medēns. Birze. Aiz viņa Jērums.

Birze (*ienāk, nesdams portfeli. Jērums sagrūzta krēslu, lokās un klanās; Jērumsam*): Pasakiet, lai ar ziņojumiem nāk pēc vienas stundas. Man tagad ir steidzīgs darbs.

Jērums: Klausos, ministra kungs. Gluži tā! Tiešām tā, ministra kungs! (*Iziet*).

Medēns (*pieceļas*): Labrīt, krusttēv! (*Apsveicinās*).

Birze (*vēsi*): Ā! Tu arī te, mīlais krustdēl... Es brīnos... Vai tiešām tu? Vai tas nav tavš gars?

Medēns: Tā? Kas tur ko brīnīties. Es nāku darbā. Esmu tavš ierēdnis.

Birze: Tādēļ es brīnos, ka tu šodien tik agri. Parasti tu nāci tikai divpadsmitos. Vai tad tu tiešām esi nodomājis atgriezties reiz no savas studēšanas un citiem grēkiem?

Medēns (*aizdomīgi*): Nezinu, ko esmu grēkojis...
Man liekas...

Birze (*pārtrauc*): Kā — tu esi nevainīgs zēns?
Saki, vai tu esi pagājušo nakti gulējis? Un kur?

Medēns: Es... Es domāju gan. Man tā liekas.

Birze: Tikai liekas? Nu, bet kā tad īsti bij? Gulēji, vai nē? Kas guļ, tas negrēko. Bet tu jau izskaties kā slimnieks.

Medēns (*sajucis*): Tā? Nu tad man jāsaka... es esmu gulējis un grēkojis ar'. Tā uz pusēm.

Birze (*nopietni*): Pietiks, Valdi! Nemēģini man kaut ko iestāstīt. Bez tam es tevi par daudz labi pazīstu. Ja arī nebūtu — tas viss man zināms. Arvien trakāk. Dien no dienas...

Medēns (*satrūcies*): Ko tad, kas? Atkal kādas baumas?

Birze: Neprasi man to, ko pats zini. Jeb vai varbūt nekā pat neatminies? Man jau šorīt ziņoja. Pāpriekšu restoranā un tad klubā. Rīdzinieki domājuši, ka notiek atkal sieviešu parlamenta sēde. Nu, un kas tad cits to var tik labi imitēt kā tu... Bet vai reiz tai lietai nebūtu liekams punkts?

Medēns: Kādas muļķīgas baumas!.. Tur bij tikai tāda maza sēde...

Birze: Pietiek. Jau paskatoties vien uz tevi var redzēt, kas tās par baumām... Klausies! Man apnīk arī dzirdēt par savu krustdēlu tādas lietas. Bez tam — tu esi man padots ierēdnis. Jau tā man jācieš pārmetumi, ka tevi esmu ņēmis darbā. Bet nu man jāsaka skaidri: ja tu nevari būt katru dienu darbā noteiktā laikā, tad es tev teikšu — mums būs jāšķīrās. Šoreiz nopietni.

Medēns: Bet, krusttēv... Es varu zvērēt, ka... es cenšos...

Birze (*stingri*): Nekādas izrunāšanās. Es domāju, ka reiz tev jātop par prātīgu cilvēku, par vīru un par pilsoni. Vai tā? Cik ilgi tu studēsi?..

Medēns: Jauns vīns rūgst. Parasta lieta. Bet...

Birze: Cik ilgi tu rūgsi? Vai nebūs diezgan? Ja vīns rūgst gadiem, tad tur nekas labs arī nevar iznākt.

Būtu kaunējies kaut no preses pārmetumiem. Paskaties, kad tikai šodien atkal nav arī par tevi kaut kas avīzē...

Medēns: Es nedomāju. Nebaidaties. Čipus mani pazīst un saprot. Mums ir klusa simpatija un kopīgas gaitas.

Birze: Bet nu būs diezgan. Pēdējo reiz es saku: katru rītu tu būsi darbā noteiktā laikā un pēc gada noliksi visus atlikušos eksamenus. Ja tu to nevari, tad neprasi nekādu pabalstu vairs no manis. Neaizmirsti, ka es esmu tavs aizbildnis. Tagad es to vairs neatkārtošu. Un nu — pie darba! Ej!

Medēns: Tas ir ļoti labi. To es arī gribēju tev pateikt. Arī es esmu nācis pie pārliecības, ka man jāiet citi ceļi. Un redzi, izgājušo nakti es esmu apņēmis. Galīgi un nesatricināmi apņēmis... Tagad es zinu, ka esmu apņēmis un nolēmis...

Birze: Ko?

Medēns: Uzsākt citu dzīvi! Mani uz to pamudināja kāds krietns vecs lauksaimnieks ar saviem aizrādījumiem.

Birze: Jā, jā. Tur esot bijis arī kāds priecīgs laucinieks. Vai tas ir tas? Kāds Trimpus radinieks laikam?

Medēns: Jā, bet tas ir tīrais apustulis. Un es tev, krusttēv, varu teikt: es esmu apņēmis viņam paklausīt. Redzi, viņam ir lielas mājas un nav dēla... Bet ir meita, vai audžu meita... Nu, un tu citu jau vari iedomāties... Tur es varētu uzsākt jaunu lauksaimniecības kultūru.

Birze (ieinteresēts): Tā? Nu, klausies, Valdi, ja tu domā nopietni, tad es tev vēlu uz to laimes. Tad tu būsi glābts. Tad tev būs savs sargātājs. To es tev ieteiktu. Tas ir tas labākais līdzeklis. Tad tu naktis vairs nedzīvosī pa korporaciju... Nu, lai notiek. Bet netaisi jokus. Kas tā ir par lietu?

Medēns: Jā, tur ir šavi noteikumi... Tās mājas piederēs gan man, bet mans labais pestītājs ir iestidzis mazliet parādos un grib tos nokārtot. Tas nu būtu jādara man... Un es esmu viņam apsolījis vienu pakalpojumu...

Birze: Nu, un?

Medēns: Mīlais krusttēv. Tur tev jānāk palīgā šoreiz.

Birze: Man? Ko tad es tur? Vai tu gribi, lai es to naudu aizdodu?

Medēns: Nē. To naudu aizdos banka... Bet tev ir jāsaka kāds vārds šai lietā. Ja tu man to apsoli un izdari — es varu tev zvērēt, ka es palikšu prātīgs.

Birze: Un tas viss, kas ir izdarāms?

Medēns: Jā. Redzi, mājas ir lielas un uzkoptas, bet vecais vedis vieglu dzīvi un iestidzis... Ja viņš dabū aizņēmumu — tad lieta ir kārtībā. Šo aizņēmumu tad vajadzētu nokārtot man, ja es tur saimniekoju. Es gribu atgriezties — goda vārds. Un tā kā es būšu agronoms, tad sava zeme man ir vajadzīga. Es tūlīt braukšu viņam līdzī, bet saki savu vārdu.

Birze: Es mēģināšu. Bet man vispirms jārunā ar šo tavu glābēju.

Medēns: Būs tūlīt... Tas mans glābējs stāv aiz durvīm un grib iesniegt tev lūgumu. Ja tu parunā uz banku, tad, protams, tā lieta iet...

Birze (*domā*): Labi! Es gribu redzēt. Ja tikai tā nauda nav domāta rēķina samaksai par pagājušo nakti. Kur viņš ir?

Medēns: Es viņu ielaidīšu. Bet lūdzu, esi saudzīgs. (*Iet pie durvīm; paver*): Grotāna kungs, lūdzu. Nāciet nu!

V. SKATS.

Birze. Grotāns. Medēns.

Grotāns (*ienākdams*): Labdien, ministra kungs! (*Medēnam*): Vai zini, es ilgi vairs neizturēšu. Man tādas slāpes, kā kad es visas Rīgas siļķes būtu apēdis. Es pasūtīju to Cerberi pēc alus... Tūlīt būs klāt!

Medēns (*apsauc viņu*): Klus'! Ko tu esi izdarījis! Bet runā nu, es to lietu nokārtošu. (*Aši iziet uz izgaidāmo istabu*).

Grotāns (*sauc pakal viņam*): Bet tu pagaidi mani arī! Labdien, ministra kungs!

VI. SKATS.

Birze. Grotāns.

(*Abi vēro viens otru brīdi. Grotāns glauda bārzdu un smīn*).

Birze (*rāda uz krēslu*): Lūdzu, apsēžaties. Ar ko varu pakalpot?

Grotāns (*domādams ko citu*): Paldies, ekselence. Nebūs vairs vajadzīgs pakalpot. Es jau aizsūtīju jūsu kambarsulaini. Tūlīt būs klāt.

Birze: Kas?

Grotāns (*apķeras*): Būs, būs labi! (*Apsēstas uz krēsla pretī ministrim*). Es, ja atļausiet, gribēju parunāties par vienu grūtu lietu. Jūs tak pazīstiet Zemgali... Līst!..

Birze: Jā, jā. Tie plūdi. Nelaimīgs gads! (*Meklē papīrosus*).

Grotāns (*izvelk cigarus*): Bet lūdzu, ekselence. Miera pipe vienmēr noder. Ja jums nekur nav jāsteidzas, es gribēju parunāties.

Birze (*paņem, sagatavo*): Paldies! Pašu plantācijas, jā? (*Meklē uguni*). Jums lielas mājas? Bet laikam grūti.

Grotāns: Grūti jā, protams grūti... Na, jums jau arī nav viegli. (*Birze velk sērkokociņus, tie nedeg*). Nav uguns? Ā! Tās laikam tās zviedru spičkas. Jā. Dzirdējām — jau dzirdējām. Nu ko — nedeg vairs tā kā agrāk. Redziet, ministra kungs, kad es biju jauns, tad mēs to rāvām uz bikšu dibena vai pie piedurknes. Smirdēja gan, bet dega. Tagad ar' smird — bet nedeg... Tad bija vēl viens labums. Žurkas sprāga, kad pie salda piena pielika tās gadirņas. Bet no šiem taisni vairojoties žurkas. Ā! Deg gan! (*Aizpīpo*). Paldies! Jā, viss tagad „uz zaķa“.

Birze: Ak, grūti gan jums? Plūdi... Dieva sods. Sovasar mēs pat izbaupt nevarējām.

Grotāns: Jā, diendienā. Pat pa naktīm. Pagājušo nakti pat... Tā vien likās, ka visi krāni būtu vaļā bijuši. Bez tam bandīti...

Birze: Laupītāji ar'? Tiešām?

Grotāns: Jā, ministra kungs. Aizvakar pat man uzklupa mājās četri gabali.

Birze: Nu, nu! Četri gabali?

Grotāns: Jā. Un es izglābos tikai ar to, ka izlikos pavisam beigts.

Birze: Kas to varēja domāt. Kur tas bija?

Grotāns: Ak, ministra kungs, kur nu vairs! Bet vai nu jums te pa Rīgu vieglāk? Dzirdējām jau. To vienu Holandes emigrantu aplaupījuši dienas laikā... Kā viņu tak sauca? Tāds miļš cilvēks, bagāts...

Birze (*īsi*): Lai paliek! Tā tad, jūs esiet apslīkuši pagalam?

Grotāns: Jā, nupat bija krietni vien. Bet kad tā labi apdomā — neraizēsieties par daudz. Vai nu tādēļ iesim postā. Bija jau, bija. Bet nevar teikt, ka par daudz būtu bijis. Skatoties — kāds lietus.

Birze: Kā tā?

Grotāns (*glauža bārzdu*): Derētu jau šodien arī.

Birze (*aizdomīgi*): Jūs domājat? Vai tad nav vēl diezgan?

Grotāns: Kāpēc nē? Vai kāds no tā ir noslīcis? Tikai ar mēru. Es nemaz neesmu tāds...

Birze: Jūs vēlējāties iesniegt kādu lūgumu...

Grotāns: Jā. Te jau ir... Kāds jauns cilvēks man palīdzēja sastādīt. Lūdzu! (*Izvelk papīru no kabatas un pasniedz ministram*). Nav jau nekāda liela summa... Mājas man bez parādiem. Nav jau nekāds „Transits“. Esmu saimniekojis jau četrdesmit gadus.

Birze (*lasa*): Kas tad tas! (*Smejas*). Nav jau protams nekāda liela summa. Bet priekš vienas reizes tomēr vai nebūs par daudz.

Grotāns: Nu cik tad tur ir, ekselence? Gluži nieks!

Birze (*lasa*): Četrdesmit divi kausi gaišā — à 40 sant. Dzidrais 2 pud., siltais 12 glāzes. Nēgi... Tas tak ir rēķins no kāda kluba!

Grotāns (*paņem atpakaļ*): Aha! Tas būs no jubilejas... Tie jaunie cilvēki vakar svinēja tādu mazu jubileju. Bez jubilejas nav progresā, to jau jūs ziniet, ministra kungs. Redziet, te būs tas lūgums (*pasniedz lū-*

gumu). Man liekas, ka mums tā lieta neiet tādēļ, ka mūsu zemei tāds neizdevīgs nosaukums — Latvija. Mums no paša sākuma vajadzēja to nosaukt par Jubileju. Tagad mēs būtu laimīgi cilvēki. Jubilejā visi ir laimīgi...

Birze (lasa): Jubileja... Kas par jubileju? Jūs te lūdziet četri tūkstoši latu aizdevumu uz savām mājām. Jā, kur mēs to naudu lai ņenam. Visiem vajaga. Grūti.

Grotāns: Jā... Redziet, ministra kungs, ka mēs divi esam satikušies, abiem grūti... Vai nē? Grūti man lūgt, jums dot. Bēdu būšana.

Birze: Jūs nemaz nevariet iedomāties tur uz laukiem sēdēdami, ar kādām naudas grūtībām mums te jācīnās. Pilnīga krīze.

Grotāns: Jā, jā, ministra kungs. Es tomēr varu iedomāties. Nu, vai tad tik vien vajadzības, kā mums, zemkopjiem! Jūs jau arī te pa Rīgu, gādādami par mums, ar badu un trūkumiem sitaties. Cik tās algas, — ne otram pāram bikšu neiznāk. Un sava mājiņa arī jāceļ. Nevar tak uz ielas dzīvot. Sava maizīte arī jāēd. Nevar bez pavalga. Atnāk žīdiņš — grūti laiki. Jādod tam arī. Nabaga žīdiņš, ko lai dara... Mūsu pašu žīdiņš, latvisks žīdiņš. Sēkla arī jāgādā jaunsaimniekiem. Sēkla, kā ziniet, laba: iesēj auzas, izaug gandrīz vai zirgs. Grūti, ekselence, grūti!

Birze: Pagaidiet. Runājiet par lietu. Kādēļ jums nauda vajadzīga? Neraža, plūdi, remonts?

Grotāns (steidzīgi): Remonti, remonts! Taisni šodien ir vajadzīgs pamatīgs remonts... Pēc tāda sausuma...

Birze: Kā, sausums?! Kur bija šogad sausums?

Grotāns (sevi): Nu, kad tev rīklē būtu tāds sausums, kā man, tad tu saprastu gan... (*Bailīgi*): Bet nu ir traki! Nu, kam vajadzēja par to sausumu iesākt! (*Birzem*): Nu — sausums un plūdi, sausums un plūdi — tas jau mūsu liktenis. Algas pušiem un meitām nemaksātas. Gatavi mūs nolinčot. Es nemaz mājās nedrīkstu rādīties bez naudas. Vai ziniet, ministra kungs — tad es labāk palieku par valsts zīdāini un liekos patversmē. Bet es esmu godīgs cilvēks — dodiet man to aizdevumu un es turpināšu savu darbu.

Birze: Jums mājas visas kārtībā? Parādu nav nekādu?

Grotāns: Kā svētā lūgšanā teikts, ministra kungs: piedodi mums mūsu parādus... Es tos jau esmu aizmirsis...

Birze: Jā! Pie kādas partijas jūs piederiet? Mūsu?

Grotāns: Runa nevar būt par to. Pie jūsu partijas, protams. Vai tad citādi es te būtu nācis?

Birze: Nu, un kā liekas ar balsošanu pie jums? Vai mums būs daudz balsu?

Grotāns: Ministra kungs, vai nu mēs savus labdarus nepazīstam! Un ja tas jaunais cilvēks man brauc līdz, mēs iztaisīsim tādu balsošanu, ka viss apgabals brīnīsies. Laba balss ir galvenā dzīves vajadzība.

Birze: Jā, bet sakiet, ko jūs domājat par to jauno cilvēku, par to studentu? Vai no viņa kas iznāks? Redziet, viņš man ir krustdēls. Viņš studē zemkopību. Vai jūs domājat, ka viņš derēs kā agronoms?

Grotāns: No tā — ministra kungs, — no tā iznāks lielas lietas. Dodiet tik man viņu rokā — mēs taisīsim brīnumdarbus. Viņam ir izturība. Iedomājaties — tagad es esmu viens pats. Cīņā ar to pūķi viņš man var būt ļoti noderīgs.

Birze: Ar kādu pūķi? Jūs domājat ar zaļo? Vai jūs esit atturībnieks?

Grotāns: Jā, jā — ar zaļo... Tas ir, kāds kuŗu dien' viņš ir. Bet bailes man gan ir no šī pūķa. Sevišķi, kad jācīnās ir vienam.

Birze: Tā gan. Ņemiet un saturiet to zēnu cieti, ja no viņa var kaut kas iznākt. Bet te Rīgā viņš aizies postā... Viņš mīl uzdzīvot. Vēl jaunības trakumā.

Grotāns: Par to nebēdāriet. Ja tikai es dabūju to aizņēmumu, mēs dzīvosim kā biskapi tā Kunga vīna kalnā.

Birze: To aizdevumu es citādi nevaru jums atļaut, kā tikai meliorācijai. Jūs saprotiet — nosusināšanai.

Grotāns: Ak tā... nosusināšanai. Labi, labi! Mēs susināsim, cik spēsim. Mēs nosusināsim pamatīgi... Es esmu savā mūžā jau daudz susinājis. Ir jau ar' traki

— kā šogad pat tie lielie plūdi... Tur jāsusina, cik var. Meliorācija — pats par sevi saprotams.

Birze: Nu lai ir. Grūti gan, bet ko lai dara. Saviem jāpalīdz. Bet jūs to manu krustdēlu gan mēģiniet pieturēt pie kārtības... Tagad jūs ejiet uz Zemes banku un iesniedziet šito lūgumu (*paraksta uz lūguma kaut ko*). Te būs mana atsauksme.

Grotāns: Drošības dēļ, ministra kungs, uzrakstiet labi stingri.

Birze: Būs, būs! To nokārtosim. (*Uzgriež telefonu*). Banka? Lūdzu direktoru! Jā... Allo! Tas tu, draugs! Klausies... Jā, no ministrijas. Klausies, pie tevis noies kāds lauksaimnieks. Grotāns — jā, Grotāns. Viņam vajadzīgi steidzīgi četri tūkstoši latu... Meliorācijai. Jā. Izniedziet tūlīt šodien, ja variet... Jā, viņam viss kārtībā... Var... var! Sveiks! Uz redzēšanos! (*Uz Grotānu*): Tā, ejiet tagad uz banku. Bet tad viss lai ir, kā norunājām. Pabalstiet mūs ar balsīm.

Grotāns: Par balsīm nebēdājiet. Mēs dosim daudz balsīgi. Man arvien labāk patīk daudz balsīgi.

Birze (*zvana; ienāk Jērums*): Pasauciet Medēna kungu!

VII. SKATS.

Birze. Grotāns. Medēns. Jērums.

Birze (*Medēnam*): Tā. Šoreiz ir tā, kā tu gribēji. Bet skaties, ka reiz tai būšanai gals. Tā ir pēdējā reize. Un tagad — mēģiniet tā labi balsot...

Jērums (*ienāk pa labi*): Ministra kungs, jūs lūdz tur... (*Klanās*).

Birze (*Medēnam*): Vienu brīdi. Es nākšu tūlīt. (*Iziet*).

Grotāns (*Medēnam*): Tā, nu, mīlais krustdēl. Tagad mums ir dots — nosusināšanai! Ir jāpasteidzas. Es tagad visas upes varētu izdzert... Mēs, mīlais, tā susināsim, ka ne zivij nebūs glābiņa. (*Medēnam klusām*): Klausies. Vai tur vēl ir kāda lāse? Manas aknas sajūt pekles karstumu. Vai tu neizdzēri viens pats? Nes šurp!

Medēns (*apsauc*): Klusu, klusu! Ja viņš to dabū dzirdēt, tad meliorācijai beigas. Ir jau, ir vēl tur...

Grotāns (*steigdamies pa durvīm ārā uz uzgaidāmo istabu*): Bet tagad taisies ceļā. Mēs šovakar dosimies uz Mežārēm. Neaizmirsti, ka tevi tur gaida mana audžu meita. Viņa par varu grib studentu.

Medēns (*viens*): Trakas lietas! Ko es esmu tagad ievārījis! Tādu gabalu nekad es vēl neesmu piedzīvojis. Un pa tam mana skaistule... Nē, te ir jāšajūk prātā. Tas vecais liekas no pašas elles sūtīts, lai mani galīgi pazudinātu.

Grotāns (*ienāk ar glāzi un alus pudeli; steidzīgi lej un dzer vienu pēc otras*): Ā! Tā, tā! Ā! Cilvēks nedzīvo no maizes vien... Klausies, dēls, nāc un steigsimies, kamēr nav par vēlu... Mūs gaida liels mantojums. Steigsimies! (*Izdzer pēdējo glāzi un noliek pudeli un glāzi stingri uz ministra galda*). Nāc nu, mīlais, nāc! Tagad es nebaidos ne no paša pūķa vairs. Tagad tu esi mans sabiedrotais. (*Paķer steigā studenta cepuri un uzliek sev galvā*). Nāc, — aust jau diena! (*Abi prom caur uzgaidāmo istabu*).

VIII. SKATS.

Birze; pēc tam Jērums.

Birze (*ienāk ar papīriem, apsēstas pie galda, grib rakstīt; ierauga alus pudeli un glāzi uz galda; brīnas; zvana. Jērums ienāk no uzgaidāmās istabas*): Sakiet, ko tas nozīmē? (*Rāda uz pudeli*). Kur tā radās? Kā jūs drīkstiet tādas lietas! Kas tas ir?!

Jērums (*pavisam sajūcis skatās uz traukiem*): Ministra kungs, jūsu ekselence... tas ir, tas ir...

Birze (*bargi*): Kas tas ir. Runājiet!

Jērums: Tas, tas... Baronlielskungs lika atnest un kopā ar Medēna kungu te dzēra, laikam. Briesmīgi slāpstot...

Birze (*pārsteigts*): Kas par baronlielkungu?

Jērums (*stostās un stāv kā svece*): Nu, tas... vecais ar to bārzdu... Barons... Grotuss!... Viņi abi ar jaunkungu mani piespieda...

Birze: Tā! (*Atkrīt krēslā; sevī*): Nu, to man tas puika maksās! (*Uz Jērumu*): Prom! (*Rāda uz pudeli*): Prom!

Jērum s (*paņem pudeli un glāzi un steidzīgi skrien uz uzgaidāmo istabu*).

Birze: Tad tāda ir tā nosusināšana! (*Slauka sviedrus. No uzgaidāmās istabas dzirdama vēl Grotāna balss: „Lāgo laiva uz ūdeņa, uz arāja meitiņām“*). Te nu ir jāspeļ stingri soļi. (*Jērumam bargi*): Ej, saki, lai nāk ar ziņojumiem! (*Slauka sviedrus*).

P r i e k š k a r s.

CETURTAIS CĒLIENS

Pirmā cēliena dekorācija — liela lauku mājas saimnieka istaba.
Durvis pa kreisi, labi un vidū no ārā. Sestdienas vakars.

I. SKATS.

A n e t e, M a r i a n n a.

A n e t e: Vai nu bij vajadzīgs tik steidzīgi, Marianna? Man tā savādi ap sirdi... Nu paliec vismaz līdz rītam...

M a r i a n n a (*sapakā ceļa somu un liek tur iekšā dažādus veļas gabalus*): Nē, nē! Tur vairs nav ko domāt. Es ilgāk nevaru palikt neziņā. Labāk tūlīt.

A n e t e: Vismaz vajadzēja pagaidīt, kamēr krusttēvs pārbrauc. Varbūt viņš ir apdomājies citādi.

M a r i a n n a (*nervozī*): Nē, krustmāt! Ak, es jau zinu — viņš reiz ir noteicis un izvedīs savu. Varbūt pat atbrauc arī ar to Kurmi reizā. Un tad... tad te sāksies dziedāšana un mielošanās un man vajadzēs būt klāt un izskatīties priecīgai. Un varbūt dziedāt vēl līdz... Tas Kurmis!.. Un pie tā nevienam nav ne jaudas par to, kā man klājas... Nē, nē! Labāk tūlīt. Labāk, kamēr viņš nav mājās. Citādi jau es nemaz netiktu prom (*pošas tālāk*).

A n e t e: Bet, kad es iedomājos, ka tu viena pati tagad dodies ceļā — un vēl uz nenoteiktu laiku!..

M a r i a n n a (*svarīgi*): Nu — varbūt arī uz visiem laikiem.

A n e t e: Tā? Ko tu runā, meitiņ. Kādēļ tad tā. Vai tad tev te tik slikti?

M a r i a n n a (*pienāk viņai klāt*): Nē... ne tā. Bet tu jau zini, krustmāt... Ko man viss tas līdz, ka es esmu bagāta mantinieci, kad man viss ir, bet tomēr nav... nav... Ak, ko tas viss līdz (*pieglaužas klāt Anetei un sāk raudāt*)! Man cits nekas neatliek...

A n e t e (*glāsta*): Nu, neraudi bērns! Diezgan. Es tevi saprotu. Bet es tak gribu tevi aizstāvēt.

M a r i a n n a: Nē, nē. Es to negribu. Es braukšu. Un es atgriezīšos tikai tad, ja viss būs citādi. Bet ja nē — es palikšu tur.

A n e t e: Kur tad? Vai tad jums jau, kas norunāts? Tu man nekā neesi stāstījusi. Vai tu esi skaidrībā, ka vari tik droši braukt pie viņa.

M a r i a n n a: Pie viņa?... Nē. Es braukšu vispirms uz Rīgu. Un tad... tad es mēģināšu viņu satikt... Un tad... un tad redzēšu ko tālāk darīt.

A n e t e: Bet ja nu viņš visu to uzskata kā joku? Ja viņam, varbūt pa to laiku radīsies — citi nodomi... Kas tad būs ar tevi?

M a r i a n n a: Nē, nē, — tas nevar būt. Mēs gan nekā neesam skaidri norunājuši, bet tas arī nav vajadzīgs. Ir jau labi tāpat... Bet ja viņš domātu tagad citādi... tad... Nu, tad vienalga. Tad man arī nav nozīmes būt te par bagātu mantinieci. Tad es labāk kaut kur... Tad (*raudoši*) vairs nekam nav nozīmes... Jā...

A n e t e: Ko? Tiešām nekas nopietns nav norunāts un tu tomēr dodies jau pie viņa? Bet, meitiņ, vai tad tā var...

M a r i a n n a (*enerģiski ar temperamentu*): Vai var? Protams, ka var. Tagad nav tā kā bībeles stāstos, kad septiņi gadi vajaga kalpot par sievu... Vai tā kā toreiz, kad tu cerēji uz savu... krusttēvu piecus gadus, kamēr viņš dzīvoja priecīgi. Nē, krustmāt, to tu nevari saprast! Tagad ir citādi. Kad mēs gribam, tad tūlīt mēs gribam! Tagad ir visādas labierīcības un radio. Viss iet ar elektrību...

A n e t e (*smejas*): Un mīlestība ar? Mīlestība ar auto...

M a r i a n n a (*kārto steidzīgi somu*): Ak, nesmejies, krustmāt. Jā, man liekas, man liekas — arī mīlestība. Mēs nevaram gaidīt, kamēr visādi apstākļi mums nokārtojas. Nē, tūlīt, tūlīt; man vajaga skaidrības. Nu jau pieci mēneši, kamēr neesmu viņu redzējusi. Bet es viņam ticu... Ak, palīdzi man drusku. Varbūt jau brauc

mājās, bet es negribu viņus redzēt. Neviena cita, tikai viņu... tikai viņu, kaut arī vai pa radio... vai ar auto, (*aizspiež enerģiski somu cieti*) kad tik prom...

A n e t e: Bet, Marianna. Ja nu tikpat ātri, kā jūs esiet iemilējušies, atkal tā mīlestība pāriet?

M a r i a n n a: Ak nē, nē! Es viņam ticu. Nu, bet ja tik ilgi jāgaida, tad var arī pāriet. Tādēļ es braukšu tūlīt. Tu redzēsi, krustmāt, ka es viņu dabūšu. Tu redzēsi. Man vajaga viņu dabūt!

A n e t e: Nu, kad jau tu gribi — brauc! Lai arī izdotos. Bet, ja nu krusttēvs prasa — ko lai es saku?

M a r i a n n a (*apdomā, tad spēji*): Krustmāt! Saki, ka es esmu aizbēgusi... Saki, ka gribu mirt, ja man uzspiež kādu Kurmi vai citu. Un saki, ka es atgriezīšos tikai tad, ja...

A n e t e: Saprotu, meitiņ. Mēs viņu nemsim priekšā. Un ja es ko gribēšu, tad mēs to panāksim. Tagad viņš vairs ar tiem jokiem netiks galā tik viegli (*apglāsta Mariannu*). Tici man — es gribu, lai tev viss izdodas. Tu man esi tāda uzņēmīga. Citādi jau mēs sievieti arī nevaram. Bet tu esi uzmanīga.

M a r i a n n a: Jā, krustmāt, jā. Tā, nu tagad būtu viss kārtībā. Tagad es uzmeklēšu savu Valdi... Bet krusttēvs, lai dzīvo ar savu Kurmi... Un es nāksu atpakaļ tikai kopā ar viņu — vai arī nemaz nē. Tagad saki, lai Jānis sajūdz zirgu. Velta brauks man līdzī līdz stacijai.

A n e t e: Varbūt tomēr paliksi labāk līdz rītam. Nakts laikā un pa tādu ceļu... Vai tad tik liela steigšanās, kā tu iedomājies.

M a r i a n n a: Nē. Rītā jau, varbūt vairs netikšu. Krusttēvs ir tiepīgs, tu zini. Un ja viņš pārbrauc mājās...

A n e t e: Nu, ja viņš tagad pārbrauks, tad es viņam mācīšu citādi dzīvot. To tu vari gan saprast. (*Ārā rej suņi*). Mēs uzvarēsim!

M a r i a n n a (*satrūkstas*): Klausies. Laikam nu nāk mājās. Es steigšos vismaz paslēpties. Tu saki, ka esmu jau apgūlusies (*izsteidzas uz savu istabu; Anete iet pie loga lūkoties, kas nāk*).

II. SKATS.

Anete, Lielauss ar savu saimnieci.

Lielauss (*sagērbies mētelī, cepuri dziļi uz acīm, ienāk līdz ar savu sievu, kuŗa arī ceļa drēbēs; tai pie rokas ir savādi saiņi*): Nu ta labdien, Grotānu saimniec, labdien. Ak, tad nu tik bēdīgi gan! (*runā gausi, drusku caur degunu*).

Saimniece: Labdien, mīļā, labdien. Jā, ko lai dara, tas jau mūsu liktenis... Lūdzu, te saņemiet tos plāceņus.

Anete (*izbrīnējusies*): Labdien, ciemiņi, labdien! Nu tas ir labi, ka neaizmirstiet mūs. Sen neredzēti. Nu lūdzu, lūdzu. Tikai saimnieks nav pašlaik mājās.

Lielauss: Kā, nav mājās? Vai tad jau... nu vai tad jau apglabājāt?

Anete (*smejas*): Kā tā?

Lielauss: Nu, mēs — jāsaka, tā kā uz bērēm braucām. Dzirdēju, ka esot tā kā...

Anete: Ak tā. Tas jau laikam bij tik tā pa jokam. Var tā iznākt, ka pats ar uz savām bērēm atbrauc. Nu jau piekto dienu, ka dzīvo pa Rīgu laikam.

Lielauss (*pārsteigts*): Ta ta brīnums. Nu, dzirdējām jau tā dzirdējām. Bet, kur tas tālums liels, neko skaidri nezinājām.

Saimniece: Jā nūdie, tādas ziņas bij; pie mums jau viss pagasts runāja, ka priecīgais Grotāns esot nomiris.

Anete: Nu nekas jau nav. Redziet, ka citādi nebūtu nemaz atbraukuši. Nu lūdzu, lūdzu, nāciet dziļāk. Tagad jau jāciemojas, kamēr sagaidīsim saimnieku mājās.

Lielauss: Ak, tad šitā gan. Nu, es jau tūlīt teicu: sak, nu kā tad var uz reizes Grotāns tā nomirt, ne no šā, ne no tā. Sak, tas nu gan nevar būt. Kas tad tik priecīgam cilvēkam ko mirt. Nu tad, jau vēl labāk... Tad jau tīri uz tiem priekiem vien vērts atbraukt.

Anete: Nu, lūdzu, iesim otrā istabā pie mums. Vai tad nu kur jāsteidzas nakts laikā. Paldies par kukuli,

paldies! (*Saņem saņņus; visi ieiet Mariannas istabā, dzirdams, ka tur vēl runā Lielauss ar savu smago, gauso balsi*).

III. SKATS.

Marianna, pēc tam Anete.

Marianna (*ienāk ar ceļa mēteli uz rokas, šalle ap galvu*): Savādi! Kad jābrauc, tad ir pavisam savādi... Bet labāk skaidrība, nekā nezināšana. Un tad tas Kurmis!.. Nē, nē, prom, prom, prom! (*ņem savu somu*).

Anete: Ak, tad nepaliksi vis? Redz nu, ciemiņi arī sabraukuši. Varēji jau vēl pārdomāt...

Marianna: Pārdomāt?... Nē, man nav ko pārdomāt (*sevi*): Ja tikai es zinātu, kur viņu tagad atrast! (*Anetei*): Nē, prom, prom, tikai prom! Vai jau — sajūdz zirgu? (*Ārā skaļi sāk riet suņi*).

Anete (*iet pie loga lūkoties*): Kas tad nu atkal būs? (*Dzirdama dziedāšana no tālienes: „Kur tu augī daiļā meita, kad es tevis neredzēj“*). Nu brauc gan mājās... Tā jau viņa balss.

Marianna (*sāk klausīties*): Divas balsis! Jā. Tas otrs ir tas Kurmis. Ak, nu ir par vēlu! (*Nezinu kurp doties*).

Anete: Nebaidies! Es viņus saņņemšu kā pienākas, ja viņi mēģinās tevi aiztikt.

Marianna (*klausās dziedāšanā, kas arvien tuvojās*): Ak! Tur jau vesels pulks! Klausies tikai! Tagad ir atkal balle uz divām dienām. Tagad es bēgšu uz kaimiņiem un palikšu tur par nakti (*pamet somu un iziet savā istabā, steidzīgi. Anete steidzas viņai pakaļ. Ārā čalas un priecīgas balsis. Tad ienāk Grotāns ceļa drēbēs un pacilātā gara stāvoklī, Medēns un Tauriņš; krāsās. Viņi nes kādu kurvi ar pudelēm*).

IV. SKATS.

Grotāns, Medēns, Tauriņš.

Grotāns: Tā, nu, mani mīlie brāļi un dēli! Te ir Mežāres. Tagad būsim mājās. Nebaidaties ne no kā, kas arī nenotiktu. Lūdzu, noģērbjaties... Es tagad

iešu pameklēšu tos eņģelus... tās maigās būtnes... Dabūsīm silto... (*novēlk mēteļi*). Klausies, mans dēls (*uz Medēnu*), kas par dienu šodien? Man tā vien liekas, ka svētdiena. Kā tu domā?

Medēns: Man liekas, ka pirmdiena. Tik slikta dūša var būt tikai pirmdienā.

Grotāns: Redzēsim. Ja es šovakar dabūšu pirti, tad ir sestdiena, ja nē, — tad būs svētdiena. Bet tagad esi gatavs, mans dēls. Tagad es pasaukšu savu audžu meitu (*sauc*): Ehē! Ehē! Anete! Ciemiņi, Anete! Tā... laikam gan būs sestdiena un es dabūšu sutu. Bet esiet droši. Es vairs neesmu viens pats. Tūlīt, es nāksu, tūlīt! (*Iziet uz Mariannas istabu*).

V. SKATS.

Medēns, Tauriņš.

Medēns: Klausies draugs, tas tak nu ir vienreiz par traku. Saki, vai tas notiek patiesībā, vai mēs nesapņojam? Kur mēs tagad esam atbraukuši? Nē — murgi vien būs.

Tauriņš: Kādēļ tu tā domā?

Medēns: Es esmu saticis vienu priecīgu saimnieku, atbraucis svešā vietā un bez tam, viņš man ir apsolījis savu audžu meitu, kuŗu es nekad neesmu redzējis. Tas tak ir pasaka! Un tad — iedomājies... mana daiļā, kuŗa skumst un raud, un gaida mani, un bez kuŗas es nevaru iedomāties nemaz citu sievieti... Nē, draugs — tas ir piedzīvojums no tūkstoš un vienas nakts! Vai zini — man gribētos darīt visam šim jokam galu, — laisties vienkārši prom. Visgrūtākais eksamens, no kuŗa es nekā nezinu, nav tik nejauks, kā tas, kas man stāv priekšā. Nē, es bēgšu!

Tauriņš: Nezaudē dūšu — vecs kareivis tak esi. Nu, kas tur par nelaimi? Patiks tas skuķis, paamizēsamies. Nepatiks — uzņemsim visu par joku. Neviens jau tevi negrib pārdot. Un tu tak redzi, ka viss tas mums naudu nemaksā.

Medēns: Ja nu mana daiļā Marianna to dabū zināt, ka es esmu bijis kaut kur pie citas! Nē, tas ir par

traku! Klausies — man nopietni gribas bēgt... (*skatas apkārt*). Vai te nava kur noslēpties? (*Ierauga durvis pa kreisi, paveŗ*): Aha! te ir tāda klusāka vieta. Nāc šurp.

Tauriņš: Turies kā vīrs! Klau, tur jau nāk laikam!

Medēns: Svētais Sebastians lai uzņem manas mokas! Nē — es gribu labāk pamest kaujas lauku. (*Izsteidzas pa kreisi; viņam līdzī Tauriņš*).

VI. SKATS.

Grotāns, Medēns.

Grotāns (*aiztur viņu*): Valdi, mans dēls, nāc šurp!

Medēns (*iznāk*): Vai zini, komilton, man jāatzīstas... Man paliek nelabi.

Grotāns: Nekas! Nekas! Tu redzēsi, kas man par skaistu audžu meitu. Viņa tūlīt nāks. Vai tu zini, tu man izdarīsi lielu pakalpojumu. Viņa saka, ka viņai patīkot kāds students. Viņa ir stūrgalvīga ka bail! Un tad es teicu: labi — gribēji studentu — es tev atvedu studentu. Redzi, tā vajaga salauzt stūrgalvību! Bet tagad pagaidi tur mazliet. Es gribu viņai drusku iestāstīt, ka tu esi tikpat kā mans dēls... Tad es tevi pasaukšu. (*Medēns iziet pie Tauriņa*).

VII. SKATS.

Grotāns, Marianna (tāpat ceļa šallē ap galvu; ienāk uztraukta un spītīga).

Grotāns (*laipni*): Nāc nu, nāc, meitiņ. Man priekš tevis ir kukulis no Rīgas. Pavisam kas jauns. Tagad mēs atkal būsim draugi. Nāc nu, nāc...

Marianna (*vēsi*): Kukulis? Paldies, krusttēv, bet man nekā nevajaga... Es gribu... es iešu prom. Man nevajaga arī māju. Ko man viņas līdz?... Man nekā nevajaga!

Grotāns (*laipni glāsta galvu viņai*): Zinu jau, zinu, ko tev vajaga. Tu jau man esi liela un lepna. Tas

ir labi, ka tu paliec pie sava. Es zinu, kā tev vajaga. Studenta tev vajaga! Skaista, gudra... Jā? Studenta?

Marianna: Nezobojaties, krusttēv. (*Lepni*): Jā, man vajaga studenta. Un nekā cita. Nekā! Un es to dabūšu!

Grotāns: Nu, labi... Un es tev atvedu studentu. Divus studentus... Redzi, cik es esmu labs. Man nepatīk, ka te Mežārēs kāds raud. Tad taisīsim priecīgu dzīvošanu... Tas students ir te.

Marianna: Students... Kas par studentu? No kurienes?

Grotāns: No Rīgas. Te jau studenti neaug. Un tagad viņš tūlīt būs te. Bet ja tad tev vēl nav pa prātam, tad es tevi vairs negribu. Tad es atdodu savu māju tādām, kas prot priecīgi dzīvot un nav tik iedomīgs kā tu. Tad es atdodu Mežāres tam studentam. Tad viņš būs mans dēls. Tā, un tagad es tev viņu iesūtīšu. Izrunājaties un apdomā tad... Vairāk es tev nevaru nekā līdzēt. Studentu tu gribēji. Students tev tiek dots.

Marianna: Svešs students! Es tak viņu neesmu pat redzējusi. Tu, krusttēv, par mani gribi pasmieties. Es iešu labāk (*grib iet*).

Grotāns (*aiztur*): Pagaidi... tūlīt!.. tūlīt tu viņu redzēsi. (*Iet un sauc*): Mīļais dēls, nāc nu šurp! Es savu solījumu godīgi gribu izpildīt. Nāc — izrunājaties paši! (*Iziet pa kreisi*).

Marianna (*pārsteigta paliek*): Ak, svešu studentu no Rīgas! Nē! (*Sīt kāju pie grīdas*): Nē! Nekad! Es nemaz negribu viņu redzēt! (*Aizgriežas un ietin galvu šallē, kuŗa tai uz pleciem*). Ak, ir tikai viens students pasaulē, kuŗu es gribu redzēt. (*Spītīgi aizgriežas un klusē*).

VIII. SKATS.

Medēns, Marianna.

Medēns (*ienāk lēni un stīvi skatās uz Mariannu*): Labvakar, cienītā jaunkundze!

Marianna (*neatskatīdamās*): Labvakar, mans kungs!

Medēns: Es ļoti atvainojos...

Marianna (*vēsi*): Nav vajadzīgs... Ko jūs vēlaties?

Medēns: Piedodiet man... cienītā jaunkundze...

Marianna (*neatskatīdamās*): Es jums piedodu. (*Pauze; Marianna stāv nekustēdamās*). Ejiet!

Medēns (*pie sevis*): Ak, ko es daru. Tas ir par traku. Marianna! Marianna!..

Marianna (*satrūkstās*): Kas tas? Šī balss! (*Atskatās bailīgi uz viņu*).

Medēns (*iet tuvāk*): Jūs ko teicāt! Savādi! Man liekas. Piedodiet man...

Marianna (*atgriežas steigšus un skatās uz Medēnu*): Ak! Ak! Viņš tas! Jūs, Medēna kungs!

Medēns (*izbrīnījies*): Jūs, Marianna! Vai pa sapņiem... Marianna!

Marianna: Medēna kungs! Ak! Vai tiešām! (*Steidzas viņam klāt*). Jūs! Jūs! Te!.. (*Saķer viņa rokas un brīnas*).

Medēns: Jā, es, Marianna! (*Satver viņas rokas*). Vai tiešām? (*Aplūko viņu*).

Marianna: Kā tas iespējams. Jūs Mežārēs! Bet ko tas nozīmē? Mīļ... (*apmulst*). Sakiet, kā jūs zinājāt?

Medēns: Es nezināju, ka jūs te dzīvojiet, Marianna.

Marianna: Tā? Nezinājāt. Un tomēr... Kā tas varēja gadīties?

Medēns: Grotāna kungs mani atveda. Mūs... atveda. Mēs ar viņu satikāmies Rīgā, nejauši.

Marianna: Ko, vēl kāds?

Medēns: Jā, mans draugs no korporācijas... Mēs satikām Grotānu Rīgā... un tad viņš mūs uzlūdza ciemos.

Medēns: ...Un tad viņš stāstīja, ka viņam esot skaista audžu meita, kurai vajagot studenta... Un tad... Marianna...

Marianna: Un jūs zinājāt, ka es te esmu?

Medēns: Nē! Marianna.

Marianna (*skumji*): Ak tā... Un jūs tomēr braucāt?

Medēns: Marianna... Tas bija apmulsums. Mēs bijām jautrā gara stāvoklī. Un skumjās pēc jums es biju gatavs nezin kurp doties. Marianna! Vai jūs ziniet... pats liktenis ir te ņēmis dalību... Marianna, viņš jūsu audzotēvs nezinādams mūs ir darījis laimīgus.

Marianna: Vai viņš ir ar mieru? Vai viņš to teica?

Medēns: Viņš teica, ka viņš jūs novēlot tikai man. Viņš mani sauc par savu dēlu.

Mariana: Neticami. Bet ja nu tā būtu bijusi cita? Vai jūs tad arī...

Medēns: Marianna, vai jūs varat šaubīties? Jūs, kuŗa jau tik ilgi mani mocījusi. Nē, mīļā Marianna. Tagad es bez jums vairs neeju no šejienes. Nerunājiet citu, kad liktenis mums ir tik labvēlīgs bijis.

Marianna (*skatās viņā*): Mīļais... (*pieglaužas klāt*). Ak! Bet ja nu viņš dabū zināt, ka tas esiet jūs... tas students. Viņš ir tikpat ietiepīgs kā es. Viņš taisni negribēja to studentu, kuŗu es gribēju. Un nu jūs esiet te!

Medēns: Par vēlu! Vai ziniet, viņš ir pamatīgi iekritis šoreiz. Un viņš to nemaz nezina. Kas par savādu likteni!

Marianna (*smejas*): Jā... Bet ko tagad lai dara? Mēs nedrīkstam to rādīt. Nē. Tad viņš sapratīs visu. Un tad ir beigas!

Medēns: Labi. Tad spēlēsim nesaprašanos.

Marianna: Jā, jā, nesaprašanos... Bet es to nevaru...

Medēns: Es arī nē, mana mīļā Marianna. Lai viņš zina...

Marianna: Bet tas mums jādara. Izliekaties, izliekaties.

Medēns: Bet tad mums jāšķīras atkal...

Marianna: Nē, nē! To nevar! Ak, Dievs! ja nu viņš tagad nāk! Ak! Tomēr izliekaties. Man kauns... es nevaru atzīties. Man bailes. Valdi, ko lai dara?

Medēns: Mēģināsim izlikties...

Marianna: Klusu! Klusu! Ak, es nekā nesaprotu vairs... Mīlais, ja tas nāk gaismā!

Medēns: Ko? Ak... Esiet mierīga...

Grotāna balss (*no blakus istabas*): Nu, krustdēl, vai jau jūs esiet galā?

Marianna (*izbīstas*): Ak!..

Medēns (*sauc Grotānam*): Vēl nē, vēl nē! (*Uz Mariannu*): Mums vēl ir laiks pārdomāt...

Marianna (*strauji*): Nē, diezgan! Nedomāsim vairs.

Medēns (*tāpat*): Nedomāsim... Diezgan, Marianna. (*Viņi skūpstās*).

Marianna: Bet nu viņš tūlīt nāks...

Medēns (*sauc Grotānam*): Vēl nē! Vēl nē! (*Skūpstās*).

Marianna (*tāpat*): Vēl nē! Vēl nē! (*Medēnam*): Ak, pasaki viņam... Pasaki, lai viņš labāk iet gulēt... Mums vēl daudz jārunā.

Medēns (*sauc Grotānam*): Vēl nē! Vēl nē! (*Skūpstās*).

Marianna: Ak, bet kā lai viņam to labāk pasaka. Viņš nedrīkst zināt, ka jūs esiet tas pats... (*Skūpstās*).

Grotāns (*sauc*): Tagad ir diezgan, mans dēls!

Marianna (*atlec no viņa*): Ak, posts!

IX. SKATS.

Grotāns. Medēns. Marianna.

Grotāns: Nu, vai esiet jau kārtībā?

Marianna (*satrūkstas; Medēnam*): Mans kungs... mans kungs... Es jūs nepazīstu! Ko jūs iedrošināties. Es redzu jūs pirmo reiz. (*Aizgriežas*).

Medēns (*tāpat izliekas*): Piedodiet, jaunkundze. Man liekas, mēs esam kaut kur redzējušies.

Marianna: Varbūt... Tas neko nenozīmē. (*Medēnam*): Ak, es vairāk nevaru!

Grotāns (*Mariannai*): Nu, mīļā meit. Redzi, kas par jauku studentu. Un kas par dziedātāju! (*Marianna klusē un savaldās*). Nu, patīk? Laikam gan...

Marianna (*grib izlikties*): Nē!.. (*Sevī*): Ak, ko es teicu, ko es teicu! Jā! Nē!

Medēns: Ko es tur varu darīt... Jūsu daiļā audžu meita domā par citu... laikam...

Marianna (*izmisumā*): Nē! Jā! Jā! Nē! Es nezinu...

Grotāns: Tiepīga tu esi gan, meit. Nu, ko tu var darīt. Tad man jāņem ir cits audžu bērns, kas manu sirdi nesāpina. Es neesmu pieradis pie krenčiem. Es gribu būt priecīgs. (*Uz Medēnu*): Mans dēls, brauksim atkal uz Rīgu. Tagad tu man esi vienīgais prieks! Nāc šurp!

Marianna: Ko tu teici, krusttēv? Nē, nē! Uz Rīgu, nē... Tepat.

Grotāns (*Mariannai*): Varbūt tu gribi citu? Man ir vēl viens students. Tauriņa kungs! Lūdzu nākat šurp. (*Tauriņš parādās, bet nenāk*).

Marianna: Vai! Nē, nē! Es labāk to pašu! (*Satver Medēnu pie rokas*). Krusttēv... es padodos. Es labāk šo pašu! Tādēļ, ka tu viņu gribi. Tikai tādēļ.

Grotāns: Aha! Beidzot! Es jau domāju, ka tas ir tas labākais. Labāka jau arī mūsu zemē nav. Nu, bet saki, dēls. (*Medēnam*): Vai tad vēl kur ir jaukāka audžu meita, kā Grotānam? Nu?

Medēns: Taisnība gan. Marianna!

Marianna (*pieskar pie rokas Medēnam*): Mīlais... (*Uz Grotānu*): Krusttēv, tas, kuŗu es biju domājusi, bija gan jauks, bet šis ir vēl jaukāks. Es tomēr esmu ar mieru. Pavisam ar mieru! Jā. Lai notiek.

Grotāns: Nu, vai tad mutēs ar' dosi? Tā pa vecam paradumam. Tad ir tikpat kā salaulāti.

Marianna (*klusām Medēnam*): Mīlais! (*Skūpstās; Grotānam*): Tas ir tādēļ, ka tu tā gribi, krusttēv.

Grotāns: Pagaidiet drusku, pagaidiet! Labāk, lai vēl kāds liecinieks ir klāt. (*Sauc*): Ehē! Anete! Anete! Panāc nu, mīlā sirds, paskaties! (*Uz otru pusi*): Tauriņa kungs! Tauriņa kungs! lūdzu uz kāzām! Tā, nu reiz es esmu panācis savu!

X. SKATS.

Grotāns. Medēns. Marianna. Anete. Tauriņš. (Ienāk no abām pusēm).

Anete (*draudoši*): Ak, tad mājās gan lielais dziedātājs? Vai nebija aizmirsies, kur tu dzīvo? (*Ierauga studentus; saraujas*). Bet kas tad tas?

Grotāns: Mīlo sirsnī, nepiemini nu vakardienu. Nu, kā es varu aizmirst to vietu, kur mani tāds sargeņģelis gaida. Bet skaties, ko es atvedu... (*rāda uz Medēnu*). To studentu.

Anete: Kas par studentu?

Grotāns: Tas ir tas, kas Mariannai bija vajadzīgs. Tas ir mans brālis un dēls... Nāc nu, dēls, bučo roku tai Zabas ķēniņienei. Un ja tu gribi, lai tev labi klājas, tad pielūdzi viņu ar upuriem.

Marianna (*pieved Medēnu Anetei; tas skūpsta roku. Visi laimīgi; Marianna saka klusi kaut ko Anetei*).

Tauriņš: Valdi, vai tiešām tavas mīlestības mokas ir galā? Vēlu laimes! Vēlu laimes! (*Spiež viņam roku un apsveicinās ar Aneti*). Notiek neizprotamas lietas šodien.

Grotāns (*priecīgs*): Nu, Anete. Uzvāri nu tēju, uzcep speķi. Uzņemsim ciemiņus un padziedāsim. Bez dziedāšanas tikpat nekas nebūs šovakar.

Anete (*Grotānam*): Vai, es piemirsu. Mums ir vēl citi ciemiņi sabraukuši. Tālie radi... Tīri jocīgi... Negribas jau nemaz teikt. Toreiz iztaisīji visiem tādas izbailes ar to nomiršanu... Bet es pasaukšu viņus.

Grotāns: Ak, ciemiņi! Nu, sauc tik iekšā. Nūdien, nu mēs varēsim uz to satikšanos padziedāt. Un klāj galdu!

Anete (*iziet pa labi un ielaiž ciemiņus: Lielausi un viņa saimnieci*): Nāciet nu, nāciet. Te jau viņš ir, tas apraudātais.

XI. SKATS.

Iepriekšējie. Lielauss. Viņa saimniece.

Lielauss (*izņem pīpi no mutes*): Nu tad, labdien, Grotān! Ak, tad dzīvs un vesels gan! Nu, es jau domāju: sak, kā tad tas var būt uz reizes...

Saimniece: Labdien, mīlo saimniek. Tīri tā kā kauns, ka mēs te atbraukuši.

Grotāns: No kā tad nu kauns? Vai tādēļ, ka tik sen nebijām kopā dziedājuši?

Lielauss: Tīri tā kā kauns teikt. Skaidru ziņu nekādu nebij. To gaisa gabalu — nevar jau zināt tik skaidri. Bet tā bija izrunājuši, ka Grotāns jau esot tā kā beigts...

Grotāns (*smejas*): Nu, paldies, paldies, ka vismaz uz bērēm atbraucāt. Citād' jau nemaz nesatiekamies. Ar to mūžīgo plēšanos un raušanos dzīvojam kā kurmi. Bet uzdziedāt vajaga- uzdziedāt. Tad arvien izdodas. Labs dziedātājs nemaz i nomirt nevar... Skaties, kā man iet — vienmēr jauki!

Anete (*ar kalponi ienāk, uzklāj galdu un uzliek ēdamo un dzeramo*).

Grotāns: Bet nu, mīlais svaini, paskaties, ekur mans dēls! (*Rāda uz Medēnu, kas sarunājas ar Mariannu*).

Lielauss: Dēls? Vai tad tev ir dēls? Tev tak bij audžu meita. Ak, tā gan?

Grotāns: Redz, ka ir gan. Atvedu no Rīgas. Rīgā dēlu tagad nav trūkums: tos mazos vēl audzē valsts audzētavas. Bet šito es sadziedāju ar dziedāšanu. Nopelnīju. Nudien, tikai ar dziedāšanu. Kā izdzirda, tā atsaucās.

Saimniece (*uz jauniem lūkodamās*): Ir jau gan dikti skaisti. Nudie — pāris kas pāris, kad abi kopā.

Lielauss: Ak, tad tā gan! Kā sak', tai pasaulē notiek brīnumu lietas — brauc uz bērēm un iznāk kāzas. Nu, lai izdodas! Lai izdodas!

XII. SKATS.

Tie paši. Krauklis. Vītoliene. Velta. Divas sievas.

Vītoliene (*ienāk; balmutīgi*): Labvakar, kungs, labvakar, mīlais saimniek! Nudien, atbraucāt gan mājās!

Mēs jau domājām, ka vairs neredzēsim. Toreiz bija tādas bailes, tādas bailes. Tāds cilvēks, tik priecīgs...

Grotāns (*smejas*): Man ar', man ar'! Briesmīgas bailes! Es tikko nenomiru.

Vītolīene: Lai jau dieviņš dod daudz laimes! Nu jau dzirdam, ka būšot jums palīgs. Kad tikai tāds būtu kā jūs — nūdien, kad es dzirdu, ka jūs dziediet, man darbs vieglāks un darbs priecīgāks... Bet, mīlais saimniek, vai nu nevarētu par tiem darbiem drusku naudas? Gaidījām jau dikti...

Sievas: Nu jā, mīlais Grotāntēv. Tāda grūta un slapja vasara...

Grotāns (*laipnīgi*): Kā tad, pavisam slapjš kalendars. Bet kas godīgi pelnīts, to dabūsim. Še būs — paldies par to jauko apkopšanu toreiz... (*Velk naudas papīrus no kabatām ārā un dod visiem pēc kārtas*). Redz, ka Rīgā var naudu dabūt. Bet ar ko? Ar dziedāšanu! Padziedi tik ministram priekšā un nauda būs. Še nu šē. Sadziedāju. Mācāties jūs ar dziedāt — būs labi.

Sievietes: Paldies, paldies! Lai nu jums tad priecīgs prāts uz to dziedāšanu.

Krauklis: Man gan, saimniek, vairs nekas nenākas, bet es domāju: uz tiem priekiem mēs varētu aizņemties. Un tad — vai jūs varētu viens pats izturēt veselu nedēļu ar sieviešiem! Kad mēs divi, tad vēl var kā nekā...

Grotāns: Dūšīgs tu esi man, Jāni, dūšīgs. Še — gan jau atpelnīsi. Bet kad dziedāsim, tad pielaid tā labi stipri to basi... Tev jau Dievs devis.

Krauklis: Par mani nebēdājiet, saimniek... Kad tik tas jaunais būtu tāds pats kā jūs, tad mēs vienos priekos savu mūžu nodzīvotu.

Grotāns: Par to tu nebaidies. Tas ir spējīgs cilvēks. Mēs esam abi no vienas korporācijas.

Anete (*aicina*): Lūdzu nu ciemiņus pie galda! Lūdzu, nu!

Grotāns (*Anetei*): Nu, vai tu manus grēkus arī esi piedevusi?

Anete: Ko nu — vai es tevi nepazīstu... Apustuls Pēters — tas tev piedos. Tas jau tev tas brālis...

Grotāns: Nu, šē tev ar' kaut kas. Redzi, ka es, naudu pelnīdams pa Rīgu, neesmu tevi aizmirsis pavisam. Rīgas meitas jau tev netiek nemaz līdzī. (*Izvelk no kabatas skaistu šalli un uzsedz uz pleciem*). Nu, vai tu domā, ka es kādam sātana eņģelim tādu dāvātu? Nu, dod nu mutes — tā kā toreiz, kad vēl velns bija jauns (*apkampj viņu un nobučo*).

Anete (*vairās; jokodamās*): Liecies nu mierā — vecais! Vai tad tev tur Rīgā kaut ko piešuva par jaunu? (*Smiekli*) — ka taisies klāt...

Marianna (*priecīga*): Piešuva gan! Piešuva!

Visi: Ko? Kas?

Marianna (*smiedamās*): Bārzdu piešuva... studenti.

Mēdēns: Es nē, Marianna... Grotāna kungs jau ar bārzdu aizbrauca. Varbūt viņš to otru ir sadziedājis. Bet dziedāt gan nekad nav par ļaunu. Kas nedzied, tam nav dvēseles. Bet lai Dievs dod mums visiem tik priecīgu garu, kā manam vecākam brālim.

Grotāns (*uzglāsta uz pleca*): Tā, tā, dēls! Gluži pareizi. Nu, uzņem balsis, uzņem balsis! Kā tas bij? (*Uzdod toni vairākkārtīgi, tad visi uzsāk spēcīgi un braši*):

Lai kopā sanākam
Un uzdziedām,
Lai balsis paceļam
Un dziesmas skandinām,
Lai caur to sirds un prāts
Ielīgsmojas.

Caur mūžu pasaulē
Šeit staigājot
Sirds līgsma paceļas,
Kad dziedam dziesmiņas,
Kas godam dziedātas
Jauki atskan.

Tad lai šī dziesmiņa
Jauki atskan;

Lai veca tumsība
Pārvērsas gaišībā,
Lai tautu laimība
No jauna zeļ.

*(Visi ir grupās un pa pāram. Attiecīgā saskaņā.
Tauriņš ir aplicis roku jaunajai kalponei Veltai, Grotāns
ar Aneti).*

P r i e k š k a r s.